

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Středisko ibero-amerických studií

Diplomová práce

Daniel Erhart

**Současná praxe a reprezentace argentinského tanga v Latinské
Americe a Česku**

Current practice and representation of Argentine tango in Latin America
and the Czech Republic

Praha 2021

vedoucí práce: Mgr. Monika Brenišínová, Ph.D.

Poděkování

Děkuji vedoucí své diplomové práce Mgr. Monice Brenišínové, Ph.D. za odborné konzultace a podnětné nápady, doktorce Regině Hofmanové za inspiraci, městu Dobřany za materiální podporu a všem tazatelům, bez jejichž ochotné pomoci by se výzkum tanečníků a tanečnic nemohl uskutečnit.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne: 27. listopadu 2021

Podpis: _____

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje argentinskému tangu z pohledu českého tanečníka. Snažím se zjistit, jaký dopad tango má na českou taneční scénu, a jestli si v konkurenci moderních tanců stále drží svojí dominanci. Zároveň vytvářím jistý generický profil typického českého tanguera, tj. tanečníka tanga. V závěru pak polemizuji s podobným výzkumem, který byl uskutečněn v roce 2008.

Práce je rozdělená na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se věnuji dějinám tanga nejen v Argentíně, ale také v tuzemsku. Zjišťuji jak a do jaké míry se čeští autoři tangu věnovali a s jakými stereotypními znaky pracovali.

V praktické části pracuji s dotazníky, díky kterým analyzuji odpovědi českých tanguerů na tento argentinský tanec. Zajímám se o subjektivní pohled respondentů na tango jako takové, jejich jednotlivé charakteristiky, jako je věk, pohlaví či povolání, a v neposlední řadě o jejich osobní zkušenost s tancem.

V závěru práce se odkazuji na podobný sociologický výzkum z minulosti s jehož výsledky polemizuji.

Klíčová slova

Tango, vášně, intimita, tradiční tanec, ženy, taneční historie, Argentina, latinskoamerická kultura

Abstract

This diploma thesis deals with Argentine tango from the perspective of Czech dancers. I am trying to find out what impact tango has on the Czech dance scene and whether it still maintains its dominance in the competition of modern dances. At the same time, I will try to create a certain generic profile of a typical Czech tanguero, or tango dancer. In conclusion, I argue with similar research which was conducted in 2004 and then four years later carried out.

The work is divided into two parts – theoretical and practical. In the first, theoretical part, I deal with the history of tango not only in Argentina, but also in the Czech Republic. I will find out how and to what extent the Czech authors are engaged in tango and what stereotypical features they worked with.

In the second, practical part, I work with questionnaires, thanks to which I analyse the answers of Czech tangueros to this Argentine dance. I am interested in the views associated with tango and the personal characteristics of the respondents, such as their age, gender, occupation and last but not least their own dance experience.

At the end of the thesis, I refer to a similar sociological research from the past and I argue with its results.

Key words

Tango, passion, intimacy, traditional dance, women, dance history, Argentina, Latin American culture

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Dějiny tanga.....	5
2.1. Pojmové vymezení.....	5
2.2. Historický kontext.....	6
2.3. Tango a sexualita.....	10
3. Dějiny tanga v tuzemsku.....	13
4. Teoretická východiska	16
4.1. Sociologie tance.....	16
4.2. Sociologie českého tanečníka	20
5. Metodologická východiska	22
5.1. Předmět a cíl výzkumu	22
5.2. Volba indikátorů a konstrukce dotazníku	24
5.3. Metoda sběru dat.....	26
5.4. Sběr dat a zpracování výsledků	27
6. Analytická část	28
6.1. Způsob zisku informací o události.....	28
6.2. Analýza návštěvnosti tanečních událostí.....	31
7. Tango versus současný tanec.....	33
7.1. Postoje respondentů k tangu a současnému tanci.....	33
7.2. Výroky respondentů o tanci podle události	37
7.3. Postoj respondentů k tanci podle věku.....	42
8. Profil tanečníka	47
8.1. Porovnání tanečníků tanga a moderních tanců.....	47
8.2. Profil tanečníka tanga	50
8.3. Profil tanečníka soudobých tanců.....	51
9. Výzkum z roku 2004	53
10. Závěr.....	55
Resumé v českém jazyce	57
Summary in English.....	59
Bibliografie.....	60
Elektronické zdroje.....	61
Slovníček pojmů	61
Příloha - Dotazník	63

1. Úvod

V úvodní kapitole se stručně podíváme na dějiny tanga. Tango je tanec, který pravděpodobně pochází z oblasti Rio Plata a nejčastěji se uvádí, že vznikl roku 1880. Nicméně se o místě i době původu vedou neustále debaty a podíváme se tak na nejrůznější autory a jejich teorie, kteří na tyto otázky hledají odpovědi.

Například se podíváme, s jakým názorem přichází uruguayský badatel a odborník přes tango, Vicente Rossi. Podle něj by mohly kořeny tohoto tance sahát až do Afriky. Středoevropský původ tangu naopak přisuzuje argentinský muzikolog Carlos Vega a dokonce ani významný argentinský spisovatel Jorge Luis Borges nenechal tuto otázku bez povšimnutí a ve svých *Dějínách tanga* se nad vznikem tance zamýšlí.

Spisovatelé však nebyli jediní, kdo se snažil odhalit pravdu o původu tanga a později vznikla i další „výzkumná“ větev. Tentokrát se otázce původu tanga věnovala i kinematografie, která se ale nesnažila najít skutečnou pravdu, ale spíše nejúchvatnější prostory pro svoji tvorbu. I přes to, že lokality označené kinematografií za autentické byly pouze smyšlené, lidé je postupem času začali považovat za skutečné. Nejznámějším místem, které bylo se vznikem tanga spojováno, se pak stala čtvrť Riachuelo, jež později pronikla i do mnoha textů, které argentinskou hudbu doprovázejí.

Tyto texty tvoří kostru celé další kapitoly. Tradičně bývá tango spojováno s motivem sexuality. Ať už je to kvůli tanečním kreacím, kde se k sobě pár intimně tiskne a každou chvíli to vypadá, že se i políbí, nebo kvůli povaze tance, kde se na pozadí příběhu muž snaží svoji partnerku dobýt. Ale díky nespočtu emocí, které můžeme v písních nalézt, víme, že tento argentinský tanec znamenal a znamená daleko více. Tango do stejné míry vyzařuje i bojovnost, nenávisť, zuřivost a může být plné intrik. Velmi snadno se dají tyto rozličné motivy zpozorovat u hudby slavného zpěváka a písničkáře Carlose Gardela, jehož nejslavnější píseň nese jméno *Mi noche triste*.

Po tomto krátkém úvodu se přesuneme přes latinskoamerické hranice až na území České republiky, kde se s tímto kulturním fenoménem také můžeme setkat, a kde hraje v tanečních komunitách nemalou roli. Od roku 1980, kdy bylo v Paříži uspořádáno první velkolepé taneční představení s názvem „Tango Argentino“, netrvalo dlouho a dostalo se i mezi české tanečníky. Zároveň se tím dostáváme do oblasti našeho zájmu - na prostředí tuzemska - kde zůstaneme i po zbytek celé diplomové práce.

Kapitola hovořící o tangu v České republice se snaží poukázat na míru vlivu napříč odbornou a laickou veřejností. Zjistíme, že pro první jmenované tango nedosahuje vysoké relevance, ale o to větší dominanci prokáže u druhých. Tango u nás nedosahuje

pouze hudebního a tanečního významu, ale plní roli i jistého exotična, se kterým se často setkáme například v české beletrii. Dokonce je podle Českého národního korpusu, v porovnání s ostatními latinskoamerickými tanci, nejrozšířenějším heslem českého internetu.

V kapitole pojednávající o teoretických východiscích se konečně přesuneme k hlavní části práce; k sociologii tance. Konkrétně potom k sociologii českých tangueros, které budeme stavět do porovnání s tanečnickými tanců soudobých. Bez možnosti komparace dat bychom si nemohli vytvořit ucelenou představu, co dané závěry znamenají. Jinými slovy, když bychom zanalyzovali výsledky spojené pouze s tangem, nemělo by to prakticky žádnou vědeckou hodnotu. Je tedy zapotřebí většího vzorku, kde se můžou výsledky porovnat a na základě toho zvýšit jejich výpovědní hodnotu. Proto byla potřeba nalézt jistý kontrast, kde budou výsledky reflektovány.

Abychom však mohli v čtení této diplomové práce nerušeně pokračovat, je potřeba si říci, jaké mají základní charakteristiky oba námi zpracovávané tance. Vlastnosti a podobu každého tance si poté budeme moci lépe představit a případně mezi sebou i snáze porovnávat.

Tango je standardní, párový a zároveň sportovní tanec, jež se tančí v 4/8 taktu. Existují jasně dané figury, které jsou i detailně charakterizovány Českým svazem tanečního sportu.¹ Mezi širokou škálou jednotlivých tanečních figur nalezneme například Přitahový příklep², Otevřenou promenádu³ nebo Čtyřkrok.⁴

Naopak soudobý tanec, někdy také nazýván jako moderní scénický tanec, nebo anglicky contemporary dance, je výrazový styl, který částečně vychází z baletu. Typickými znaky jsou nepředvídatelné změny rytmu, rychlosti a směru. Cílem tohoto směru je vyjádřit plynulost a přirozenou energii a pohyb těla. V porovnání s tangem tedy není striktně párový, nemá daný takt a ani neexistují jasné figury.

V následné kapitole, věnující se sociologii tance, si představíme hlavní představitele věnující se této disciplíně a šířku rozsahu jejich bádání. Konkrétně se budeme věnovat největší autoritě tohoto odvětví; Helen Thomasové. Její dílo *Dance, Modernity and Culture*, vydané v roce 1995, stejně jako další práce v oboru, se věnuje sociologii tance všeobecně. Nerozlišuje mezi jednotlivými tanečnickými skupinami a řadí tak

¹ Český svaz tanečního sportu. Katalog figur. 08.05.2017 [online]. 2009 csts.cz [cit. 2021-08-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.csts.cz/cs/Files/GetFile/2013>>.

² Dance central. Brush Tap. [online]. 2014 dancecentral.info [cit. 2021-08-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.dancecentral.info/ballroom/international-style/tango/brush-tap>>.

³ Dance central. Back open promenade. [online]. 2014 dancecentral.info [cit. 2021-08-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.dancecentral.info/ballroom/international-style/tango/back-open-promenade>>.

⁴ Dance central. Four step change. [online]. 2014 dancecentral.info [cit. 2021-08-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.dancecentral.info/ballroom/international-style/tango/four-step-change>>.

například tanečnický moderních a klasických tanců do jedné skupiny. Oproti tomu, v této práci, budeme věnovat patřičný prostor a budeme se snažit poukázat na to, že jednotlivé taneční styly a žánry tvoří svůj vlastní mikrosvět, který by se neměl zkoumat jednotně.

Část nesoucí název Sociologie českého tanečnicka je posledním teoretickým úsekem, který na sociologii tance pohlíží. Věnuje se důvodům, proč tvoří vzorek respondentů jak profesionální, tak amatérští tanečníci. Pro účely našeho výzkumu bylo podstatné pracovat jen s co možná největším počtem respondentů, a proto nebylo možné se omezit pouze na jednu skupinu.

Tím se přesuneme k metodologické části, kde stanovíme cíle práce a výzkumu, které již byly zmíněny výše. Kapitola také hovoří o konstrukci dotazníku, se kterým mi pomáhala paní Regina Hofmanová. Tato tanečnická profesionálka, která pracuje nejen s tanečnickým tanga, ale také s herci, krasobruslaři, nebo osobami s mentálním postižením, mně představila škálu nejrelevantnějších otázek spjatých s tancem, ze kterých byl později dotazník zformulován. Přes otázky osobnějšího rázu nás zajímaly názory respondentů na jednotlivé tance, díky kterým jsme mohli později zpracovat podrobnou analýzu a vytvořit jakéhosi prototypického tanečnicka obou skupin. Otázky byly převzaty a upraveny z již existujícího výzkumu⁵, jelikož nám přišlo zajímavé stejné otázky položit napříč jinými tanečnickými skupinami.

Sběr dat probíhal na nejrůznějších tanečních událostech, které měly spojitost buď s moderními tanci, nebo s tangem. Bylo rozdáno celkem 642 dotazníků, přičemž ke zpětnému zpracování se vrátili tři čtvrtiny. Taneční scéna věnující se tangu byla v odevzdávání daleko pasivnější, než tomu byla u milovníků soudobých tanců, ale i tak se podařilo získat zcela postačující vzorek, který umožnil ve výzkumu pokračovat.

Analýza zjišťovala, jakým způsobem získali tanečníci informace o jednotlivých tanečních událostech. Především se ale soustředila na výroky a postoje respondentů ohledně jednotlivých tanců. Napřed měli na sedmistupňové škále sestavené z antonym vyjádřit svůj názor ke každému z dvojice zkoumaných tanců; tedy k tangu a soudobým tancům. Poté se měli podle postoje „souhlasím / nesouhlasím“ vyjádřit k nejrůznějším výroky o tanci. Všechny tyto informace byly později analyzovány na základě pohlaví, věku, taneční zkušenosti a dalších. Výzkum byl ve své první fázi zaměřen pouze na pražské prostředí, ale ze strachu z nedostatku respondentů byl prováděn i mimo Prahu, například v Pardubicích, Poděbradech či Jihlavě.

⁵ ZILVAROVÁ, Daniela. *Sociologie tance. Rozdílnosti publika klasické a alternativní taneční scény*. 28.7.2008

Po zpracování všech nám dostupných dat bylo možné předložit jistou stereotypickou podobu tanečníka reprezentujícího skupinu tanga a soudobých tanců. Právě tento vytvořený profil skrývá silný potenciál i za hranicemi našeho výzkumu. Ať už se jedná například o demografické, či marketingové pole působnosti.

V neposlední řadě je zmíněn projekt, který vznikl před téměř čtrnácti lety na Akademii múzických umění v Praze. Tento projekt, na kterém se mimo jiné aktivně podílela i choreografka, pedagožka a taneční publicistka-kritička Dorota Gremlicová, sdílel několik podobných rysů s naší prací. Také do jisté míry porovnával klasické tance s moderními, ale v zastoupení u klasických nebylo tango, nýbrž balet. Největší rozdílností projektu z roku 2008 však je ta skutečnost, že se věnovala pouze pasivní složce tance, tedy publiku. Naše diplomová práce tuto složku záměrně opomíjí a věnuje se naopak pouze té aktivní – tanečnickům. Co mají ale naopak obě práce společné, je struktura dotazníku. K tomu nás vedla skutečnost, že jsme chtěli zjistit jak, případně jestli, se tyto dva různé světy liší.

2. Dějiny tanga

2.1. Pojmové vymezení

V této kapitole se zamíříme na historii tanga a ukážeme si nejrůznější teorie, které se vážou k původu tohoto tance. Dále si přiblížíme, s jakými motivy se tento argentinský kulturní fenomén pojí. Historie tanga, stejně jako jeho původ, je zahalena tajemstvím, které se mnozí autoři a badatelé stále pokoušejí rozluštit. Existuje nespočet teorií, snažících se proniknout do okamžiků, kdy se tento latinskoamerický tanec prvně představil světu. Setkáme se s názory argentinských odborníků, jako jsou Vicente Rossi, Carlos Vega nebo Jorge Luis Borges, o kterých si řekneme více později. Doba vzniku však není jediný neprozkoumaný aspekt tohoto tance. Vědci se nedokážou shodnout ani na místě, kde a jak tento tanec vznikl.

Zaměříme se na několik hlavních názorových proudů a tendencí, které se této otázce věnují. Seřadíme je chronologicky, při čemž z pochopitelného důvodu není možné uvést všechny proudy. Uvedeme si pouze jistý výsek literatury, abychom se s různými tendencemi seznámili.

Například Rossiho práce se přiklání k africkému prostředí jako místě vzniku tanga, a Carlos Vega zase hledá kořeny ve Střední Evropě. Existují však i publikace, které počátky tanga zasazují přímo do Argentiny. Například, nahlédneme-li do *Diccionario General de la Lengua Espanola VOX 1997*⁶, zjistíme, že tango má argentinský původ.

Baile de origen argentino en compás de dos por cuatro, de movimiento lento y diversidad de pasos, ejecutado por una pareja enlazada, generalmente con acompañamiento de bandoneón. Música y canto de este baile.⁷

Pouze o rok později vydává C. Echegoyen spolu s P. Grosschmidem slovník španělských regionalismů, kde se přiklání k teorii Rossiho a prohlašují, že má tango africké kořeny.

América fiesta y baile de negros o de gente humilde, origen del baile de sociedad de igual nombre. Chile, Cuba baile de ínfima clase. Colombia Tabaco para mascar. Honduras Instrumento músico indígena, especie de tambor. México rechoncho.⁸

⁶ LUCENA CAYUELA, Núria. *Diccionario General de la Lengua Espanola*. Larousse Editorial, 2006. ISBN8483328356, s. 98.

⁷ Tanec argentinského původu v dvou čtvrtinovým taktu, s pomalým pohybem a rozmanitostí kroků, prováděný spojeným párem, obvykle doprovázený bandoneonem. Hudba a zpěv tohoto tance.

⁸ Americký večírek a tanec černochů nebo skromných lidí, původ stejnojmenného společenského tance. Chile, kubánský tanec nejnižší třídy. Kolumbie Žvýkací tabák. Honduras Domorodý hudební nástroj, druh bubnu. Buclaté Mexiko.

Na začátku nového milénia se ke kořenům tanga vyjadřuje i Španělská královská akademie.⁹ Ta vydává prohlášení, že se jedná o rioplatský tanec jehož počátky sahají až do Afriky; tedy drží se stejného názoru, jak například Rossi, či Echegoyen spolu s Grosschmidem:

*1. Baile rioplatense, difundido internacionalmente, de pareja enlazada, forma musical binaria y compás de dos por cuatro. 2. Música de este baile y letra con que se canta. 3. Fiesta y baile de gente de origen africano o popular en algunos países de América.*¹⁰

V roce 2012 se k dějinám tanga, ve svém oficiálním prohlášení, vyjadřuje samo město Montevideo¹¹. Deklaruje, že původ tanga není zcela objasněn, a tato skutečnost se v projevu doslova odráží:¹²

*Tango. Es un modo de expresión musical que incluye canto y baile. De orígenes inciertos, nació derivado...*¹³

2.2. Historický kontext

Nyní se podíváme na konkrétní odborníky, kteří se zabývají genezí tanga, a seznámíme se s jejich tezemi o vzniku tohoto tance. Jedním z významných badatelů byl již několikrát zmíněný Vicente Rossi, který původ tanga historicky datoval do konce osmnáctého století a umístil ho do argentinského prostředí. Ve své knize¹⁴ tango spojuje s černochoy, kteří touto dobou v Argentině žili. Byli sem totiž, stejně jako do ostatních oblastí latinské Ameriky, přivezeni evropskými otrokáři. Jinými slovy, Rossi se ve svém tvrzení opírá o názor, že jsou to afričtí otroci, kdo je zodpovědný za tento důležitý kulturní fenomén argentinské historie. Svoji tezi o vzniku tanga opírá o spojitost s dalším, v této době oblíbeným, tancem, tzv. milonga. Tvrdí, že název pochází z brazilského mulonga což znamená „slova“ nebo „text“¹⁵. Později se význam slova přenesl ke slovu „bordel“, protože milonga také známá pod jménem „chlípný tanec“, se tančila v kulisách plných

⁹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Tango. [online]. dle.rae.es [cit. 2021-09-22]. Dostupné z WWW: <<https://dle.rae.es/tango>>.

¹⁰ 1. Rioplatský tanec, mezinárodně rozšířený, spojený pár, binární hudební forma a dvou čtvrtinový takt. 2. Hudba tohoto tance a texty, se kterými se zpívá. 3. Párty a tanec lidí afrického původu nebo populární v některých zemích Ameriky.

¹¹ URUGUAY DIGITAL. Montevideo – Unesco. [online]. 2012 yumpu.com [cit. 2021-09-21]. Dostupné z WWW: <<https://www.yumpu.com/en/document/read/6624305/montevideo-unesco>>.

¹² UNESCO. Tango. [online]. 2008 ich.unesco.org [cit. 2021-10-20]. Dostupné z WWW: <<https://ich.unesco.org/en/RL/tango-00258>>.

¹³ Tango. Je to způsob hudebního vyjádření, který zahrnuje zpěv a tanec. Nejistého původu, narodilo se odvozené...

¹⁴ ROSSI, Vicente. Cosas de Negros. 1926, s.27.

¹⁵ ROSSI, Vicente. Cosas de Negros. 1926, s. 16.

prostitutek a vojáků. Bylo to jedna z málo míst, kde se bílí a černí potkávali a společně, bok po boku, spolu trávili čas. Podle Rossiho vzniklo tango právě při těchto shromážděních a jeho název je odvozen z afrických jazyků od zvuku bubnu tan-gó¹⁶.

S další teorií o vzniku tanga přišel argentinský muzikolog Carlos Vega, který věřil, že původ tanga pramení v kultuře středověké Evropy. Věnoval se transkripci arabských středověkých cantigas, tedy monofonním písním, jejichž vliv měl dopad převážně na galicijskou a portugalskou lyriku, a hudebním počátkům argentinského tanga. Vega souhlasí s tím, že slovo tango je afrického původu, ale počátek tance datuje do jiné doby.¹⁷ Domnívá se, že tango představuje součást koloniálního dědictví, které bylo přivezené ze Španělska a jehož kořeny sahají právě do cantigas, arabských monofonních písní.

Jorge Luis Borges se ve svém díle *Dějiny tanga*¹⁸ snaží odkrýt tajemství, které se šíří kolem tohoto tance, prostřednictvím důmyslného dotazování se odborníků, kteří měli v této době k tangu nejbližší; tj. muzikologů věnujících se výhradně argentinskému tangu. Odpovědi dobových badatelů nejčastěji spojovali vznik tanga se svým rodištěm. Každý věřil, že právě jejich domovina je kolébkou tohoto tance možná i proto, aby mohli svoji tvorbu snáze odůvodnit. Mezi dotazovanými figuroval například uznávaný uruguayský klavírista, který se proslavil svojí skladbou *Felicia*, Enrique Saborido. Kolébkou tanga uvedl Montevideo, pravděpodobně proto, že sám z tohoto hlavního uruguayského města pocházel.

Nicméně geografie tanga a domněnky o jeho původu se v ostatních výpovědích velice měnily. Například argentinský houslista Ernesto Ponzio, jehož skladbu *Don Juan* považuje sám Borges za jednu z nejlepších reprezentací tanga, bez většího váhání určil historický původ do jedné ze čtvrtí Buenos Aires. Ani zde není odpověď nikterak překvapující, jelikož i v tomto případě uvedl autor své rodné město. Je však nutné říci, že spojování původu tanga se svým rodištěm, nebylo vždy pravidlem. Mezi nimi nalezneme například jméno jako Nicolás Paredes. Tento Borgesův přítel, kterému dokonce věnoval i píseň¹⁹, odhaduje první známky existence tanga do nejmenovaných „ulic prostitutek.“

Podobným způsobem bychom mohli nejspíše pokračovat prakticky do nekonečna a odpovědi by se stále opakovaly, překrývaly, či se rodily neustále nové. Nicméně ve shluku všech názorů dané práce něco spojuje - přisuzují vznik tanga prostředí nevěstinců.

¹⁶ ROSSI, Vicente. *Cosas de Negros*. 1926, s. 19.

¹⁷ VEGA, Carlos. *Estudios para los orígenes del tango argentino*. Universidad Católica Argentina, Buenos Aires, 2016. ISBN 978-987-620-310-4

¹⁸ HOUSKOVÁ Anna. *Druhý břeh západu*. Mladá fronta, Praha 2004. ISBN 9788020411396, s. 10.

¹⁹ BORGES, Jorge Luis. *A don Nicanor Paredes*, text písně, překlad.

Jak bylo zmíněno v úvodu, tangem jakožto významným národním argentinským fenoménem, se zabývali nejenom badatelé a literáti, ale také např. kinematografie. Ke zrození tohoto sentimentálního tance, podle filmaře Fernanda E. Solanase²⁰, došlo na předměstí v činžácích, konkrétně ve fotogenické oblasti ve čtvrti Boca de Riachuelo. Jedná se o čtvrť městské části v Buenos Aires. Nachází se na jihovýchodním pobřeží estuáru Rio de la Plata.

Podle čtveřice archeologů, H. Álarese, M. Kleimana, D. Mendozy a M. Weissleho, kteří se zabývali výzkumem kinematografie spjatou s tangem,²¹ nelze s jistotou potvrdit, je-li Boca skutečnou kolébkou tanga. Jejich bádání však potvrdilo, že se jednalo o velmi významnou, s tangem spojenou, lokalitu. I proto se zdejší oblast stala v roce 2009 stěžejní pro zápis tanga na seznam světového dědictví UNESCO. Každopádně je třeba říci, že při prezentaci této skutečnosti se organizace Unesco nikterak nezabývala doposud existujícími vědeckými teoriemi a historický vznik tanga automaticky umístila do místní specifické lokality a její kultury, jak dokazuje následující úryvek ze slavnostního prohlášení Unescem:

*La tradición argentina y uruguaya del tango, hoy conocida en el mundo entero, nació en la cuenca del Río de la Plata, entre las clases populares de las ciudades de Buenos Aires y Montevideo. En esta región, donde se mezclan los emigrantes europeos, los descendientes de esclavos africanos y los nativos (criollos), se produjeron una amalgama de costumbres, creencias y ritos que se transformó en una identidad cultural específica. Entre las expresiones más características de esa identidad figuran la música, la danza y la poesía del tango que son, a la vez, una encarnación y un vector de la diversidad y del diálogo cultural.*²²

Ať už se tango zrodilo kdekoli, budeme se neustále mezi Argentinci setkávat s názorem, že tango pochází z rioplatské oblasti. Jak vypovídá například text písně *Tango: La Boca está de fiesta*. Autorem je Eduardo Escaris Méndez, argentinský poeta, jenž největší část svého díla zasvětil tangu. Hudbu mu napsal tamní skladatel Eduardo Bonessi. Téměř 90 let už tato dvojice baví všechny milovníky tanga světa a není náhodou,

²⁰ *Sur* [česky Jih] [film]. Režie Fernando E. Solanas. Argentina / Francie, 1988.

²¹ ÁLVARES, Hugo; KLEIMAN, Martín; MENDOZA, Daniel; WEISSEL, Marcelo. Cuaderno de arqueología del tango en la Boca y Barracas. GCABA, Buenos Aires, 2011, s. 53.

²² Unesco.org: Argentinská a uruguayská tradice tanga, dnes známá po celém světě, se zrodila v povodí Río de la Plata. V tomto regionu, kde se mísí evropský emigranti, potomci afrických otroků a místní (kreolové), se vytvořila směsice zvyků, přesvědčení a obřadů, která se transformovala do specifické kulturní identity. Mezi nejcharakterističtější výrazy této identity patří muzika, tanec a poesie tanga, které jsou zároveň inkarnací a vektorem rozmanitosti a kulturního dialogu (Překlad autora.)

že tento klenot kultury Buenos Aires pojednává o přístavní oblasti, již několikrát zmíněné,
La Boca de Riachuelo:

*La Boca está de fiesta, festeja la gringada,
el santo 'e la madonna con gran veneración
y allá en los malecones del muelle en la explanada
caminan los marinos en toda dirección.*

*“¡Boca vieja!, que de triste estoy enfermo
si te vieran los modernos como yo te conocí.
¡Boca vieja!, fiel ribera que en tus noches marineras todo
un mundo sueña allí.
Boca vieja!, si volvieran esos años
a escalar en los peldaños del convento en que nací, yo de
alegre remozara
y hasta la daga lustrara con que a pelear aprendí”²³*

²³ todotango.com datum; La Boca slaví, oslavuje gringu, svatou a madonu s velkou úctou a tam na promenádě námořníci chodí všemi směry. "Stará Boca! Jak smutný jsem z toho, když tě moderní lidé viděli, jako bych tě znal." Stará Boca!, věrný břeh, o kterém ve tvých mořských nocích sní celý svět. Stará Boca! Kdyby ta léta měla znovu vylézt na schody kláštera, kde jsem se narodila, šťastně bych omládl a dokonce i naleštěnou dýku, se kterou jsem se naučila bojovat."

2.3. Tango a sexualita

V této části si ukážeme, že tango nebylo vždy vnímáno stejně, jako je tomu dnes a zjistíme, že v sobě skrývá více, než pouhou sexualitu. Tango je obvykle spojováno s emocemi, proto je často širokou veřejností označováno za sentimentální tanec. My se však nyní odkážeme na několik příkladů z odborné literatury, ale i z beletrie a z písní, které dokazují, že motiv sentimentality není jediný, který se v tangu vyskytuje. Například někteří spisovatelé, mezi které bychom mohli zařadit již citovaného Borgese, nacházejí v této argentinské kulturní památce i další prvky, které stály při jejím formování. Kromě sexuality je tango spojováno také s bojem. Důležité je ale zmínit, že motiv boje, který se k tangu váže nemá negativní význam. Smysl onoho boje tedy neslouží k lamentaci prohrané strany, ale naopak k oslavě vítězů. V moderním jazyce bychom tento souboj mohli nazvat “dance battle”, tedy taneční duel. Symbolika boje jakožto určitého druhu rituálu samozřejmě není v literatuře ani jiném sdělovacím prostředí nic nového. Například v knize od byzantského historika Jordanese,²⁴ se dočteme, že vládce Atila ve svém proslovu k vojsku řekl, že pro ně štěstěna vyhradila veselí této bitvy.

Nicméně ona sexualita a bojovnost není jediné téma objevující se v tradičních textech, jako jsou například písně Carlose Gardela *Por una cabeza, Mi Buenos Aires querido*, nebo například *El día que me quieras*. Tangové písně však neskládali pouze věhlasní muzikologové. Texty skládali i běžní Argentinci, kteří významně do veškeré tvorby přispívali. Bohužel není prakticky možné tyto a další písně žádným způsobem kategorizovat, neboť pocházejí ze stovek a tisícovek koutů Argentiny, vždy podléhají jiné inspiraci, a tudíž mají i jinou výpovědní hodnotu. Na druhou stranu nám texty těchto písní umožňují nahlédnout do *skutečné* historie Buenos Aires, tedy nikterak glorifikované a sofistikované, ale odhalující každodenní život nižších tříd. Uvedeme si dva příklady milostné básně. První bude napsán honosnou španělštinou a druhý bude naopak reflektovat hovorový jazyk. První, v níž se milenec nechce vzdát své lásky ani přes její nedostatky, *La urna*²⁵, je použit distingvaný jazyk, který není zcela zřejmě pravou reflexí mluvené španělštiny:

*Motivos de aflicción me han puesto cerco
y a pesar de su rígida porfía,
no es razón de tenerlo a insulto terco,
sino cual preferencia y cortesía.*

²⁴ JORDANES. Gótské dějiny / Římské dějiny. Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0744-9, s. 12.

²⁵ BANCHS, Enrique. La urna. Fundación BBVA, 2013. ISBN 8492705248, s. 98.

*Al cabo ésa su enérgica enseñanza
me da tan abundante disciplina,
que ni me hastía el bien ni el mal me cansa
si asunto de aprender de ambos declina.*²⁶

Oproti tomu, nahlédneme-li do argentinského časopisu založeného italským novinářem Vicentem Bucchierim, *El Alma que Canta*²⁷, který se věnuje převážně tangu, objevíme hudební sbírku, která může na první pohled vypadat neoborně, ale svoji „nedokonalostí“ přesně odkazuje na prostředí tohoto argentinského dědictví. Tedy na prostředí plného intrik, násilníků a prostitutek. Od prvního vydání z roku 1916 až do svého konce o čtyřicet pět let později dokázal časopis sesbírat přešl hudebních textů a lidových básní. Název tento časopis získal od svého zakladatele, který takto pojmenoval brožuru jeho vlastních textů, které byly v prvním díle publikovány. Tango bylo zprvu pouze instrumentální, ale právě i díky časopisu *El alma que canta* byly k hudbě přidávány slova. Ostatně rok po založení časopisu²⁸ se objevuje tango s názvem *Mi noche triste*, které je považované za první zpívané tango vůbec.

Jelikož byla snaha tango zpopularizovat a rozšířit ho po celé zemi, do časopisu mohl přispívat kdokoli, kdo měl zájem své dílo publikovat. I proto se často setkáváme s nepřesnostmi v jazyce, slovní zásobě i gramatice, které budeme moct spatřit v následující ukázce. Na druhou stranu tyto nepřesnosti se k této formě písní hodí a je to jeden z faktorů, díky kterému je tato básnická tvorba specifická. Přispívá tomu i skutečnost, že tango, jak jsme před chvílí uvedli, pravděpodobně vznikalo na periferiích, kde žil velký podíl negramotných Argentinců, a proto se dalo očekávat, že budou texty agramatické. Nutno podotknout, že se mnohokrát nejedná o chybné varianty španělštiny. Mnohdy jsou totiž doprovodné texty psány v takzvaném lunfardu, argentinském žargonu, který je používán převážně v textech tanga či v hovorové argentinské španělštině:²⁹

*Percanta que me amuraste
en lo mejor de mi vida,
dejándome el alma herida
y espina en el corazón,
sabiendo que te quería,*

²⁶ Důvody k trápení mě obklíčily a přes jeho strnulou tvrdohlavost to není důvod považovat to za tvrdošjnou urážku, ale spíše upřednostňování a zdvořilost. Koneckonců, jeho energické učení mi dává tak hojnou disciplínu, že mě neunavuje ani dobro, ani zlo, pokud opadne učení se z obou.

²⁷ PINSÓN, Néstor. *El alma que canta*, text písně, překlad.

²⁸ CONTURSI, Pascual. *100 años de "Mi noche triste"*, text písně, překlad.

²⁹ CONDE, Óscar. *Lunfardo. Un estudio sobre el habla popular de los argentinos*. Aguilar, 2011. ISBN9870417620, s. 433.

*que vos eras mi alegría
y mi sueño abrasador,
para mí ya no hay consuelo
y por eso me encurdelo
pa'olvidarme de tu amor.³⁰*

Sbírka neobsahuje jen milostné texty. Psaly se také texty venkovské, vychloubáčné, veselé a hněvivé, žertovné a nenávistné, vyčítavé a plné intrik. Zkrátka zachycovaly každodenní strasti a radosti života na perifériích a tango plnilo funkci jakéhosi filtru, skrze který bylo možno ventilovat své pocity.³¹

³⁰ GARDEL, Carlos. *Mi noche triste*. Buenos Aires: Odeon, 1930, text písně, překlad: Děvenko, že jsi mi ublížila v tom nejlepším v mém životě, nechala mou duši zraněnou a trn v mém srdci, s vědomím, že jsem tě miloval, že jsi byla moje radost a můj planoucí sen, pro mě neexistuje žádná útěcha, a proto zapomeň na svou lásku.

³¹ Text písně, překlad.

3. Dějiny tanga v tuzemsku

V předchozích kapitolách jsme si představili stručné dějiny tanga v Argentině, konkrétněji v oblasti Río de la Plata. Byli jsme svědky toho, že se jedná o nesmírně oblíbené téma. Nutno podotknout, že má přesah až na mezinárodní úrovni a jelikož se Česko může pyšnit poměrně silnou taneční a hudební kulturou, není překvapující, že se tomuto fenoménu nevyhnulo. Dějiny tanga v tuzemsku je téma, které rozvedeme v této kapitole. V českých dějinách se totiž nejedná pouze o věhlasnou polku, ale o tradiční tance jako hulán, medvěd, furiant, obkročák, cibulíčka, slepička, sousedská, oves, dupák a skočná.

I přes to, že Česká republika má takto silnou hudební a taneční pověst, tangu se věnuje převážně jen z pohledu beletrie. Vzhledem k tomu, že dějinám tanga se v tuzemsku nikdo nevěnoval, nebylo v mých silách ani cílem práce dějiny tanga v Čechách mapovat, přesto je fenomén tanga známý, jak dokazují obrazy tanga v české literatuře. Na to se podíváme poněkud podrobněji a pokusíme se poukázat na skutečnost, proč tomu tak je.

Začneme-li první skupinou lidí tvořící vzorek odborné literatury, nalezneme jen pramálo odkazů věnujících se tangu. Jedním z nich je rozhodně česká historička umění, paní doktorka Uchalová,³² která se ovšem tangu věnovala pouze z pohledu módy a vývoje módního tanečního oblečení v Čechách. Další prací věnující se problematice tanga je *Technika standardních tanců* od dvojnásobného mistra České republiky, Zdeňka Landsfelda, kde popisuje jednotlivé kroky standardních tanců³³. A tím odborná literatura na našem území končí. Ani v textech, které se věnují všem tancům praktikujícím se v Čechách, se o tangu nemluví³⁴. Například, kulturní historik Čeněk Zíbrt se věnuje v dějinách tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku, při čemž nás knihou provedou i úchvatné ilustrace Berty Havlíčkové, ale o tangu se autor nezmíní. Nelze s přesností určit, proč se Zíbrt tangu nevěnoval, ale může to být proto, že v roce 1981, kdy kniha vznikla, ještě tango na území Česka nebylo populární. Česká tanečnice, choreografka a pedagožka Eva Kröschlová, popisuje tance, které se u nás po dobu čtyř století tančily. Stejně jako v předchozí publikaci, i v jejím díle nalezneme nákresy tanečních figur, a dokonce i noty pro hudební doprovod. Avšak ani v tomto případě se o tangu nic nedozvíme.

³² UCHALOVÁ, Eva. Česká móda 1870-1918 – od valčíku po tango. Olympia, 1997. ISBN: 80-7033-463-0, s. 61.

³³ LANDSFELD, Zdeněk. Technika standardních tanců. Jiří Plamínek, Praha, 1999. ISBN80-238-4726-0, s. 99.

³⁴ ZÍBRT, Čeněk. Jak se kdy v Čechách tancovalo. SNKLHU - Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960, s. 32.

Nahlédneme-li do světa české beletrie, zjistíme, že tango je ústředním motivem bohaté škály žánrů a zpravidla slouží k navození exotické atmosféry. Nalezneme totiž přešel nejrůznějších děl, například se jedná o *Poslední tango v Havaně*³⁵, *Poslední tango s Carmen*, *Noční tango*, *Tango mortale*, *Žoldnéři fantasie: Tango s upírem*, *Ruské tango aneb Milenka bodygárdova*, *Pohřební tango*, *Kriminální případy tango* a další případy, kde je název tohoto tance přímo součástí názvu. To je jen malý výčet širokého záběru. Podobný seznam by mohl pokračovat ještě mnohem dále, ale pro naši představu je dostačující. Tango je ústředním motivem v literárních žánrech jako je sci-fi, román pro ženy, povídka, fantasy, detektivka, krimi, aj. Nicméně téma a název knihy není jediný způsob, jakým tango proniklo do české literatury.

V mnoha případech se o tomto tanci mluví jen okrajově a slouží k navození exotické atmosféry, či podobného důvodu. Eduard Bass, český spisovatel a novinář, o něm mluví ve své knize *Cirkus Humberto*, když píše, že:

„S narudlou jizvou, s očima přimhouřenýma se naklání k Adéle a lehounce pobzukuje jakousi cizokrajnou píseň. Je to pomalé tango milonga, jedna z oněch tristest, které se zpívají v pampách a v nekonečných, stále improvisovaných slokách oslavují krásu ženy...“³⁶

Karel Čapek tohoto obrazu nevyužil pouze v knize, od které bychom to mohli čekat, *Výlet do Španěl*, ale také ve svém díle *Život a dílo skladatele Foltýna*, kde opět tento tanec plnil funkci navození specifické atmosféry, jistého neznáma:

„Pak se zas vrátil jako sešlý flákač a děsně pil; v té době ho našel pan Foltýn a navázal s ním to kumpánství. Bývali spolu po celé půldny v pánově pracovně, hádali se a hráli na klavír; ale vždycky z toho nakonec byl nějaký valčík nebo tango...“³⁷

Obraz tanga ale velice rád používal ve svých textech i Bohumil Hrabal, který ho cituje v knihách jako je *Městečko, kde se zastavil čas*, *Pábitelé*, *Postřižiny* a dokonce i v díle *Svatby v domě*. V prvním z uvedených příkladů je bráno tango jako něco prestižního:

³⁵ KOTLETA, František. *Poslední tango v Havaně*. Epoque: ČR, 2018; JAKOUBKOVÁ, Alena. *Poslední tango s Carmen*. MOBA: Brno, 2012; KRATOCHVIL, Jirí. *Noční tango*. Svojtka & Co: Praha, 1999; KOHOUT, Pavel. *Tango mortale*. Pistorius & Olšanská: Příbram, 2012; BRONEC, Michael. *Žoldnéři fantasie: Tango s upírem*. Straky na vrbě: Praha, 2010; BOČEK, Jaroslav. *Ruské tango aneb Milenka bodygárdova*. Český klub: Praha, 2006; VANĚK, Jan. *Pohřební tango*. Pražská vydavatelská společnost: Praha, 1998; UHER, František; CÍLEK, Roman; VANĚK, Jan; JIROTKA ml., Zdeněk; BERAN, Jirí. *Kriminální tango a další kriminální případy*. Pražská vydavatelská společnost: Praha, 2011.

³⁶ BASS, Eduard. *Cirkus Humberto*. Omega, 2017. ISBN: 978-80-7390-612-2, s. 341.

³⁷ ČAPEK, Karel. *Život a dílo skladatele Foltýna*. Městská knihovna (Praha), 2018. ISBN: 978-80-7532-902-8, s. 62.

"Co viděla, co to plantáte, vy vole! Dyk ta baba neumí tango." A opodál stál nepozorován pan postarší?, přistoupil a usmál se a řekl: "Žaninka náhodou tango umí, a jak, vidíte?"³⁸

I v druhé zmíněné knize je tango jistou formou prestiže a jedna z postav – taneční mistr – se mu s chutí věnuje:

„Jardovi tak dámu, že nikdy se mi líp netancovalo, vid', Jardo,“ řekl kominík a díval se na natěračě pana Timika. „Proboha, tohle nikde neříkejte, ať nemám vopletání s úřadama,“ zvolal taneční mistr, „ a pane kapelníku, jedno tango! V dáli za mořem, čarovná je zem Havaj!“³⁹

Na všech předchozích příkladech jsme mohli vidět, že tango má v mnoha místech české beletrie vyhrazené místo. Proplétá se do všech různých žánrů, a pokud jej nereflkuje přímo název knihy, objevuje se přímo v textu a navození onoho exotična plní jen svojí přítomností v textu. Oblíbenost tohoto tance můžeme potvrdit i počtem výsledků při hledání na českém národním korpusu.⁴⁰ Ze všech soutěžních latinskoamerických tanců má také tango na českém internetu největší popularitu. S celkovým počtem 4 736 výsledků se řadí jednoznačně mezi první hledané výrazy na českém korpusu; druhý nejhojněji vyskytující se tanec, samba, jich má pouze 2 185.

³⁸HRABAL, Bohumil. Městečko, kde se zastavil čas. Mladá fronta, 2007. ISBN: 978-80-204-1361-1, s. 84.

³⁹ HRABAL, Bohumil. Pábitelé. Mladá fronta, 2006. ISBN: 80-204-1543-2, s. 72

⁴⁰ BENKO, Vladimír. *Araneum Bohemicum Maximum, verze 15.04*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

4. Teoretická východiska

4.1. Sociologie tance

V této kapitole se podíváme na historii sociologie tance, a jak je na tento vědní obor pohlíženo. Podle *Velkého sociologického slovníku* zjistíme, že bychom mohli sociologii tance zařadit do podkategorie sociologie umění:

„Sociologie umění je v systematickém ohledu součástí sociologie kultury, která se zabývá uměním jako výrazem či analogem sociální skutečnosti, sociálními souvislostmi produkce, reprodukce a recepce umění.“⁴¹

Jedná se o mladý vědní obor, který vznikl v osmdesátých letech minulého století. Kvůli své krátkodobé existenci není zcela konstituovaný. O sociologii tance sice nalezneme zmínku v souhrnném výčtu kategorií, které pod sociologii umění spadají, ale není náhodou, že je zmíněna až úplně poslední. Marginálnost této disciplíny však neznamena, že bychom nenašli odborníky, kteří se sociologií tance zabývají. Za expertku v tomto oboru bychom mohli označit Helen Thomasovou, která ve svém díle *Dance, Modernity and Culture*⁴² vysvětlila, jaké jsou příčiny opomíjení tance v sociologii a uvedla celkem tři hlavní důvody.

Podle Thomasové se sociologie tanci odmítala hlouběji věnovat převážně proto, že je neodmyslitelně spojován s lidským tělem. Z křesťanského hlediska totiž vždy stálo „špatné“ tělo proti „čisté“ duši:

„Tělo člověka se podílí na důstojnosti „Božího obrazu“: je to lidské tělo, protože je ožíváno duchovou duší a že celá lidská osoba je určena stát se v Kristově Těle chrámem Ducha svatého“⁴³

Tato dualita není v jiných kategoriích, jako například v literatuře či hudbě, tolik markantní, a proto podle Helen Thomasové nestálo jejich rozvoji nic v cestě. Tanec také ze své podstaty upřednostňuje neverbální komunikaci a poznání světa, což je opět něco, co stojí v opozici s ústním poznáváním:

„Ústní modlitba je nezbytnou složkou křesťanského života. Učedníky, přitahované tichou modlitbou svého Mistra, Ježíš učí ústní modlitbě: „Otče náš“.“⁴⁴

⁴¹ *Velký sociologický slovník*. Karolinum. Praha 1996, str. 1158.

⁴² THOMAS, Helen. *Dance, Modernity and Culture*. Taylor & Francis Ltd. Anglie, 1995.

⁴³ PAVEL, Jan II., Biskup.. *Fidei Depositum*. [online]. 2000 web.katolik.cz [cit. 2021-10-20]. Dostupné z WWW: < <http://web.katolik.cz/feeling/library/KKC.pdf>>, s. 74.

⁴⁴ Tamtéž, s. 448.

I tento protiklad stojí proti náboženským přesvědčením a je tedy jen dalším důvodem, proč sociologie tanec odmítala.

Oba výše zmíněné důvody se mně však nezdají příliš exaktní. Myslím, že moderní společnost 80. let již nebyla nastavena takto dogmaticky, a proto je potřeba tento argument pojíci se s křesťanskou vírou brát s nadsázkou. Podle mého názoru se spíše zdá, že se sociologie tance začala rozvíjet tak pozdě kvůli malému zájmu vědců. A naopak, čím více se v moderní společnosti začal tanec objevovat, tím se stal lukrativnějším vědeckým prostředím. Podle Thomasové je tomu naopak, protože podle ní, jak si nyní uvedeme, tanec postupem času svoji popularitu ztrácí.

Tvrdí, že tanec odjakživa hrál významnou roli při rituálech a obřadech v méně tradičních společnostech, nicméně se domnívám, že v moderní společnosti má dnes výhradně zábavnou funkci. Zajímavé je, že podobnou myšlenku již vyjádřil český pedagog a sociolog Emanuel Chalupný⁴⁵ téměř o šedesát let dříve než Helen Thomasová.

Třetí a poslední příčinou, je podle Thomasové skutečnost, že je tanec spjat převážně se ženami. Toto tvrzení však neplatí pro celou historii:

„Ačkoli se ženy dostaly do tanečního centra pozornosti, balet pokračoval pod 300letou nadvládou mužů. .“⁴⁶

Kult tanečnice se prosazuje až v devatenáctém století, kdy teprve začíná převaha mužů v tanci upadat. Výše popsané důvody, které stály sociologii tance v cestě, jsou dnes naopak moderními vědními obory - jako například téma genderu je něco, díky čemu získala tato disciplína sociologie tance nový nádech.

Helen Thomasová ale pochopitelně není ve svém oboru jediná odbornice a v oblasti tohoto výzkumu najdeme i mužské badatele. O mnohých mužských odbornících se dozvíme, nahlédneme-li do disertační práce choreografky Doroty Gremlicové⁴⁷, jež v současnosti působí na katedře tance na hudební a taneční fakultě na Akademii múzických umění v Praze. Jako prvního autora uvádí německého tanečního znalce, u kterého se pojem sociologie tance objevuje přímo v názvu jeho práce, Fritze Böhmeho, který v roce 1926 publikoval v časopise *Ethos* článek pod jménem *Materialien zur einer soziologischen Untersuchung des künstlerischen Tanzes*. V něm se podle Gremlicové zmiňuje o důležitosti tanečních skupin a soustředí se čím dál méně na tanečníka jako na jednotlivce. Toto uvědomění není důležité pouze pro sociologii, nýbrž pro svět tanců

⁴⁵ CHALUPNÝ, Emanuel. Sociologie – Skladba (statika). Emanuel Chalupný, Praha, 1941, s. 156.

⁴⁶LYNNE HANNA, Judith. Patterns of dominance: men, women, and homosexuality in dance. Cambridge University Press, 1987, s. 24.

⁴⁷ GREMLICOVÁ, Dorota. *Sociální funkce tance v moderní době. Menuet kontra valčík*. Disertační práce, HAMU, Praha 2004, str.26

všeobecně, jelikož důležitost tanečních skupin přispěla k rozvoji nových tanečních choreografií a tím pádem i k novým tanečním stylům. Moment, kdy středem pozornosti již není pouze jedinec, či pár, ale větší skupina tanečníků usilující o jednotný pohyb, můžeme právoplatně považovat za počátek éry moderních tanců. Böhme hovoří i o vzniku tance, který je provozován výhradně ze zájmu, a to amatérskými umělci. Již se nejedná o tanec, který by byl nutně spojován s profesní povinností či s rituálními důvody. Ve společnosti tanec dosáhl ještě něčeho více než jen na úroveň zábavy, o čemž jsme mluvili výše u příkladu Helen Thomasové. Stal se dokonce indikátorem módy či v některých případech až sociálního statusu. Opět, i tato skutečnost, může být považována za charakteristiku moderních tanců.

Že může být tanec ukazatelem jistého sociálního statusu, si všiml i americký sociolog a spisovatel rakouského původu, Joseph H. Bunzel, který v roce 1949 vydal v New Yorku taneční encyklopedii. Zde, opět podle Gremlicové, autor apeluje na sociologii, aby se tanci věnovala, protože je tato forma pohybu přítomna ve všech společnostech, a to ve všech jejích vývojových stupních. Nicméně upozorňuje na to, že se vždy musí výzkum tance provádět s ohledem na dobu, místo a sociální účel, ve kterém se vyskytuje⁴⁸. Když se nad významem tance zamyslíme z dnešního pohledu, zjistíme, že může hrát v životech jedinců stále velmi významnou roli. Kupříkladu se jím mohou různí vyznavači menšinových subkultur vymezovat; jako pankáči tančící pogo, což je tanec sestávající z kopání před sebe a vrážení do sousedů. Nebo naopak může sloužit elitám jako jistý nástroj moci. Například, když bývalý argentinský prezident Juan Perón prokázal prosperitu své vlády tím, že se v ulicích Argentiny opět začalo tančit⁴⁹. Všechny tyto důvody jsou pro sociologii podstatné, a nejen proto se sociologie tance o toto umění zajímá.

Všechny doposud zmíněné práce se však zaměřují na taneční prostředí všeobecně. Společenský status je zkoumán z několika rozličných aspektů; o společenské stratifikaci, nebo sociální mobilitě, ale není nikterak specifikován na konkrétní prostředí či na konkrétní tanec. Modernější práce zmiňují i mužské a ženské role, jež od tance není možno odloučit. Zabývají se případnou sexualitou v tanci, ale opět v rámci tanečních umělců všeobecně. Ani témata jako je sociální interakce, nebo nonverbální komunikace nechybějí, ale nikdy nejsou zaměřena na konkrétní skupinu či oblast. A právě skutečnost, že se sociologie tance věnuje dané problematice takto ze široka, mě donutila zamyslet se a pokusit se přispět do výzkumu něčím novým a specifickým. Rozhodl jsem se proto

⁴⁸ BUNZEL, J. H.: *Sociology of Dance*. In: *The Dance Encyclopedia*, ed. Anatole Chujoy, New York 1949

⁴⁹ DENNISTON, Christine. *The History of Tango Dance*. Portico. 2008.

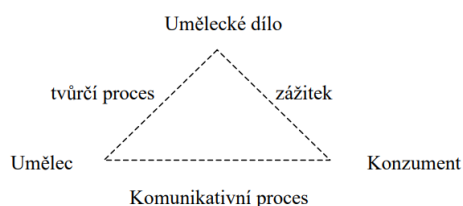
vytvořit jistý přehled, abychom si uměli udělat lepší, přesnější a detailnější představu o tom, jak jsou na tom taneční umělci u nás v České republice. Vzhledem k cíli mé práce, kterým je zjistit dopad tanga na českého tanečníka v porovnání s ostatními moderními tanci, jsem se rozhodl vymežit výzkum jak teritoriálně, tak žánrově.

4.2. Sociologie českého tanečníka

V přechodné kapitole jsme si představili sociologii tance a zároveň si vymezili téma a problematiku, které se budeme v této diplomové práci věnovat. Na jedné straně se budeme věnovat profesionální taneční scéně a na straně druhé i skupinám volnočasovým, a to z následujících důvodů. Jelikož se budeme věnovat pouze prostředí tanga, mohli bychom narazit na problém s nedostatkem subjektů a nemuselo by se nám tak podařit naplnit cíl práce a vytvořit si ucelenou představu o vlivu tohoto argentinského tance na naši kulturu. Tato skutečnost nás přivede k druhému důvodu, proč si nevystačíme pouze s profesionálními umělci.

Tanec má svojí specifícností oproti jinému druhu umění jednu výhodu. Jeho cílem je totiž vytvořit vizuální efekt a díky své neverbální povaze se nemusí potýkat s žádným druhem jazykové bariéry a tím pádem je snadno kulturně přenosný. Jinými slovy, navštívíme-li baletní představení *Labutí jezero*, *Louškáček* nebo *Pták ohnivák* ve Francii, Německu, Anglii či u nás, budou pro nás tato představení stále stejně srozumitelná. Díky tomu se u nás mohou tanečníci tangu věnovat i bez znalosti Španělštiny.

Tato neverbální komunikace, kterou se tanečníci snaží interpretovat význam svého pohybu, má však mnohá úskalí. Z podstaty slova *komunikace* vyplývá, že musí jít o obousměrný přenos informací. Tanečník tedy vysílá informace k velmi rozmanitému spektru diváků, kteří se mohou lišit pohlavím, věkem, vzděláním, sociálním postavením nebo jen pouze momentálním naladěním. Vztah probíhající na škále hlediště-jeviště velmi výstižně popsal historik umění Jan Cigánek⁵⁰, který ve své knize *Úvod do sociologie umění* využil k této interakci Boasův trojúhelník⁵¹:

Další výhodou pro sociologii, kterou můžeme v umění tance zpozorovat, je i skutečnost, že díky tanci mnohdy dokážeme i reflektovat stratifikační rozložení společnosti. Například tím, kde v jevišti se jedinci nachází; ať už sedí v první řadě, na balkóně či v loži.

⁵⁰ CIGÁNEK, Jan. *Úvod do sociologie umění*. Obelisk, 1972, s. 13.

⁵¹ Existuje mnoho variant „trojúhelníku reference“, přidržujeme se, alespoň označením, tohoto Cigánkem předkládaného schématu z díla Američana Georga Boase, působícího v první polovině 20. stol., autora děl estetických stejně jako kulturně filozofických, - a mimo jiné, autora „sociologického“ pojednání o vkusu

Explicitně publiku se v této práci věnovat nebudeme, to by vystačilo na samotnou monografii, ale jak vidíme, v mnohých aspektech publikum tvoří nedílnou součást sociologie tance. Například velikost publika, četnost návštěv či jeho sociální a demografické složení nám může posloužit k bližšímu poznání sociologie tanečníků.

5. Metodologická východiska

5.1. Předmět a cíl výzkumu

Cílem výzkumu je prozkoumat v české sociologii doposud opomíjenou oblast – tanec. Jak již bylo zmíněno výše, nebudeme se věnovat tanci všeobecně, jak tomu bývá pravidlem u jiných prací, ale zaměříme se na problematiku tance specifičtěji. Konkrétně se budeme zabývat zkoumáním tanga. Věnovat se přitom budeme pouze jeho aktivní složce, tedy umělcům, kteří tango praktikují ať už z profesionálního, nebo amatérského pohledu.

Na moderní taneční scénu se ze všech směrů tlačí stále nové žánry, které by svojí popularitou mohly na první pohled výjimečnost tanga ohrozit. Sběr informací, potřebných k výzkumu, o nichž budeme podrobněji mluvit v následující kapitole, jsem se rozhodl realizovat na více místech. To proto, abychom mohli pracovat s co nejširším možným okruhem respondentů. Jednak na tanečních soutěžích standardních tanců, kam žánrově tango patří, tak na nejrůznějších tanečních představeních, kde hraje tango klíčovou roli. Zároveň se ke sběru dat využilo i online prostředí, jelikož se kvůli pandemické situaci, ve které práce vznikla, mnoho událostí neuskutečnilo.

Pandemie koronaviru dal totiž vzniknout mnoha virtuálním místnostem, kde je možné s instruktory tančit tango z pohodlí domova. Tato iniciativa pomáhá jak profesionálním, tak amatérským tanečnickům udržet s tangem kontakt. S jedním takovým projektem se můžeme setkat například u organizace Caminito.cz.⁵² Jedná se o společnost organizující různé kulturní akce spjaté s argentinským tangem v České republice. Mezi tradiční aktivity Caminita nepatří pouze výuka tanga, která v dnešní době probíhá virtuální formou, ale organizace pořádá také nejrůznější taneční vystoupení. Zaslouhuje se i na pořádání mezinárodní akce *Prague Tango Marathon*.⁵³

Jelikož nás zajímá, jak si stojí tango v porovnání s ostatními moderními tanci, dotazníky byly rozdávány i v divadle Ponec, které je novodobým tancům velmi otevřené:

„Jsme otevřeným prostorem pro nezávislou uměleckou tvorbu zaměřenou prioritně na současný tanec a pohybové divadlo. Flexibilně reaguje na nové trendy v oblasti živého umění s prioritním zaměřením právě na soudobý tanec a veškeré žánry s ním související.“⁵⁴

⁵² www.caminito.cz; jméno Caminito je příznačné. Jedná se o název ulice v Buenos Aires, která se nachází v přístavní čtvrti La Boca.

⁵³ www.praguetangomathon.com

⁵⁴ www.divadloponec.cz

Již v aktuální fázi výzkumu můžeme na základě pouhého pozorování tvrdit, že věkový průměr umělců tanga je o něco vyšší než u jedinců navštěvujících divadlo Ponec. Samozřejmě se této skutečnosti budeme věnovat v práci podrobněji a získané poznatky si ověříme. Druhým rozdílem, který je na první pohled zřejmý, je dresscode neboli pravidla upravující způsob oblékání a obouvání k určité příležitosti. Profesionální i amatérští tangueros jsou totiž ve většině případů oblečeni v příslušném tanečním oděvu, kdežto zastánce moderních tanců najdeme nejčastěji v neformálním oblečení. Pochopitelně se mezi moderními tanci a tangem najdou i podobnosti. Například jejich velká popularita neodmyslitelně vede i k velkému zástupu cizinců, kteří se jedné či druhé variantě na území České republiky věnují. Jelikož je záměrem zkoumat sociologii českého tanečníka, zahraniční tanečníci budou z výzkumu vyřazeny.

Cílem mé práce je tedy porovnání českých tanečních umělců těchto dvou tanečních scén. Konkrétně se jedná o to zjistit, jestli si tango v náporu moderních tanců stále dokázalo udržet jistou dominanci mezi tanečními žánry a na základě odpovědí respondentů vytvořit profil českého tanguera.

5.2. Volba indikátorů a konstrukce dotazníku

Zásadní cíl tohoto výzkumu je zjistit, jak respondenti vnímají současnou tangovou a moderní scénu. Následné odpovědi samy o sobě vypoví, zda má argentinský tanec stále mezi tanečnický své dominantní postavení. Ke sledování tohoto fenoménu mně posloužila metoda sémantického diferenciálu. Jedná se o sedmi stupňovou škálu, která měří intenzitu sociologických postojů respondentů k dané situaci. Vybráno bylo celkem deset nejruznějších antonym, které se ve vztahu k tanci často vyskytují. Dotázaní vybírali a hodnotili například mezi opačnými pocity jako například opozice srozumitelný/nesrozumitelný, mužský/dámský, nebo například tradiční/novátorský.

Očekávám, že u respondentů hodnotících „svůj“ taneční styl budou při odpovědích volit kladnější rozmezí stanovené škály a naopak. Tedy, že odpovědi tanečnicků například Milongy⁵⁵ nebo Milongy na Kolonádě⁵⁶ budou pozitivnější směrem k tangu, než tomu bude u představitelů současného tance. Domnívám se také, že objevím i prázdné, nevyplněné dotazníky, jelikož někteří jedinci nebudou mít s druhou formou tance žádné osobní zkušenosti, a tudíž ani žádné ustálené názory k této problematice.

Na základě zvolených přídavných jmen si také troufnu soudit, že tango bude oběma skupinami hodnoceno jako tradičnější a estetičtější. Nicméně opozice adjektiv pro každého/pro zasvěcené již není tak zřejmá. I přes první dojem, že tango může působit kvůli své dlouhé historii disciplinovaněji, budou se respondenti přiklánět k variantě „pro každého“. Moderní tance mohou být totiž velice pohybově náročné a někteří, například starší tanečníci, by s nimi mohli mít problém. Pokud se to potvrdí, pro tango a jeho dopad na českou kulturu to budou pozitivní výsledky.

Sémantický diferenciál samozřejmě není jediná metoda, kterou ke sběru dat využiji. Jelikož jsou dotazníky anonymní, musím být schopen rozpoznat, jestli je respondent praktikantem jednoho, či druhého tance. Nemůžu totiž předpovídat, že pro všechny respondenty, přítomné v době sběru dat na události novodobých tanců, jsou moderní tance hlavním bodem zájmu. Může se jednat o tangueros, kteří se přijdou jen odreagovat. K tomu mi poslouží okruh dotazů zkoumající preference, a to sice na základě čtyř odpovědí (rozhodně souhlasím / spíše souhlasím / spíše nesouhlasím / rozhodně nesouhlasím). Otázky jsou kladeny explicitní formou, aby byly plně vypovídající. Jedná se o například o tvrzení jako: „Vždy dávám přednost klasickým tancům“. Další tvrzení by měly vypovědět o preferencích tanečnicků a jejich očekávání, která mají od tance samotného. Tedy jestli je pro ně prioritou pohyb, nebo zábava. V rámci stejných tvrzení

⁵⁵ Kulturní taneční akce pro všechny zájemce o argentinské tango nehledě na taneční úroveň nebo školu.

⁵⁶ Večery v duchu argentinského tanga v prostředí lázeňské Kolonády v Poděbradech.

bude zkoumán i jistý postoj, jaký tanečníci ke svému tanečnímu stylu zaujímají. Jestli je spíše konzervativní, nebo naopak. Zkoumat se také bude jakási věrnost „svému“ tanečnímu stylu a neposlední řadě i důvod jejich návštěvy dané taneční akce.

Mým předpokladem je, že právě poslední otázka může hrát důležitou roli v rozdílech u odpovědí, protože mnoho lidí se některé akce zúčastní náhodně, například jen proto, že je pozval někdo blízký, a k tanci nemají žádný hlubší vztah. K této otázce se váže další, kterou jsem pro tzv. „pozdvolný start“ umístil hned jako druhou; a to jak se jedinci o dané akci dozvěděli. Pokud by totiž u tangových událostí převažovala odpověď, že se o události dozvěděli od svých známých, znamenalo by to, že dopad tanga na českou taneční kulturu je stále pozitivní.

Závěr dotazníku se týkal otázek socio-demografického charakteru. Zajímalo mě například pohlaví, věk a vzdělání respondentů, ale také jejich zkušenosti s tanci apod. Cílem tohoto typu dotazů bylo vytvořit profil tanečníka.

5.3. Metoda sběru dat

Data byla sbírána na nejrůznějších tanečních představeních a festivalech nejen tanga⁵⁷, ale také moderních tanců v divadle Ponec.⁵⁸ Po online konzultaci s Reginou Hofmanovou, která proběhla 21. 4. 2021, jsem sestavil dotazník, který jsem všem zúčastněným rozdál při vstupu, nebo na začátku tanečního představení. Zpětně vybírány byly dotazníky pomocí tzv. samosběru; každý respondent vyplňoval dotazník bez mého dohledu a odevzdal jej do sběrných krabic, které byly umístěné u východu. Zcela pochopitelně jsem se potýkal s menší návratností, ale díky relativně velkému množství účastníků a velkému množství představení jsem byl schopen nasbírat širokou škálu odpovědí.

Mnoho respondentů se o výzkum intenzivně zajímalo, z čehož usuzuji, že jejich odpovědi jsou upřímné. Na druhou stranu jsem několikrát viděl, že dotazovaní své odpovědi mezi sebou porovnávají v páru, či dokonce větší skupině. V těchto případech jde přirozeně o výsledky méně objektivní, jelikož se respondenti mohli navzájem ovlivnit a je možné, že bez partnerovy asistence by reagovali jinak.

⁵⁷ Milonga 41, kavárna Duše v peří, Pardubické hudební jaro, Tango Café, Tango argentino v Chrástu u Plzně, Milonga na Kolonádě, Středeční praktilonga, Milonga de Nostalgias, Tangová setkání – kurzy pro pokročilé i začátečníky, Tano na Střeše, 1. říjnová Martin's milonga, Kurz argentinského tanga pro začátečníky II, Den jen pro vás – tango a jóga!, Tango argentino seminář + milonga, Tango sobota v Jihlavě, Milonga workshop with Michael Watson, Milonga del Anděl, Tangonexion, Krzy argentinského tanga Caminito, Matěj Koudelka – vernisáž fotek + milonga

⁵⁸ S dovolením!, Svět z papíru, Festival Bazaar 2021: You are safe

5.4.Sběr dat a zpracování výsledků

Na tangových představeních bylo celkem rozdáno 379 dotazníků, ke zpracování se jich vrátilo kolem 66 %, tj. 251 dotazníků. I přes epidemiologickou situaci se sešel dostatečný počet dotazníků, jelikož minimální doporučený počet dotazníků k zrealizování práce činí stovka. Podle pořadatelů se toto léto dokonce tančilo více než kdy jindy.

V divadle Ponec, který má v současnosti velice nabitý program, se přes léto uskutečnily pouze čtyři představení. První se odehrálo v pondělí 26.7.2021 se jménem *S dovolením!*⁵⁹. Tato inscenace, jejíž choreografie byla vypracována skupinou SPOLK, dokonce vyhrála druhé místo v soutěži Tanečních aktualit Divoká karta 2020.⁶⁰ V neděli 8.8.2021 jsem navštívil *Svět z papíru*⁶¹, který se konal v rámci festivalu Open House Praha. Jednalo se o interaktivní hravé představení čtyř tanečnic, hudebníka a dětí. V pořadí třetí vystoupení neslo název *Festival Bazaar 2021: You are safe*⁶², které proběhlo v sobotu 28.8.2021. Autorkou je Agata Siniarska, která se zaměřuje na ekologické, eko-feministické a emancipační projekty. Čtvrté a zároveň poslední se jmenovalo *Festival Bazaar 2021: Anthropodeny*⁶³. Autorka, Maďarka Zsuzsa Rózsavolgyi, představila téma lidské a zvířecí anatomie a kineziologie.

Kvůli menší kapacitě divadla jsem na těchto čtyřech představeních rozdál celkem 263 dotazníků. Ke zpětnému zpracování jsem jich dostal 223. Jedná se o menší vzorek než u tanečnic tanga, ale je nutné podotknout, že návratnost činila téměř 85 %. Tedy celkem o 20 % více.

Již tato skutečnost mohla ukázat jeden první očividný rozdíl mezi dvěma zkoumanými skupinami. Návštěvníci moderních tanců v divadle Ponec měli větší zájem odpovídat a možná tím větší zájem o rozšíření své taneční kultury mimo hranice divadla. Zároveň však mohlo hrát roli i prostředí, ve kterém respondenti na dotazníky odpovídali. V divadle na to měli více klidu než například v kavárně, kde se tango také často tančí. Konečný počet dotazníků, se kterými jsem následně pracoval, činí 474. Tedy počet subjektů, který je pro úspěšný výzkum zcela dostačující.

⁵⁹ S dovolením! | PONEC - divadlo pro tanec (divadloponec.cz)

⁶⁰ Tanecniaktuality.cz

⁶¹ Svět z papíru | PONEC - divadlo pro tanec (divadloponec.cz)

⁶² Festival Bazaar 2021: You Are Safe | PONEC - divadlo pro tanec (divadloponec.cz)

⁶³ Festival Bazaar 2021: ANTHROPODENY | PONEC - divadlo pro tanec (divadloponec.cz)

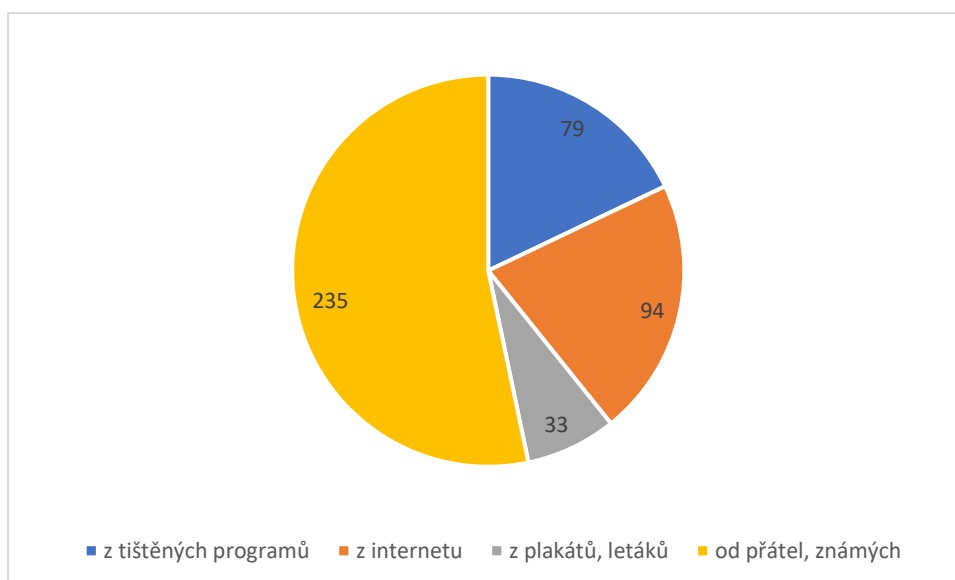
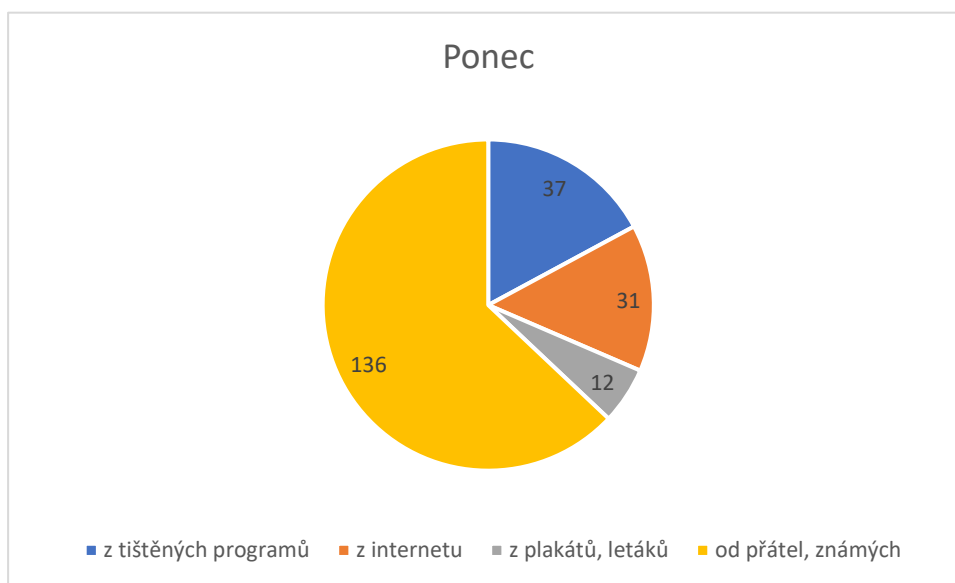
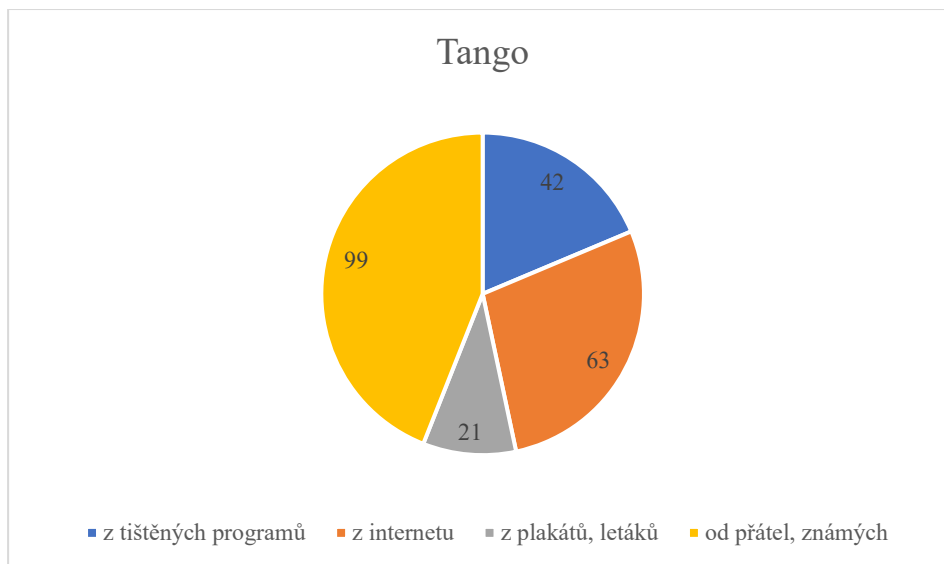
6. Analytická část

6.1. Způsob zisku informací o události

V této kapitole se podíváme na první otázku, která měla zjistit, jakým způsobem se o dané taneční události dozvěděli. Respondenti měli k dispozici nabídku čtyř různých možností odpovědí; z tištěného programu, z internetu, z plakátů, nebo od svých známých.

Otázky, které se objevovaly na začátku dotazníku, byly spíše zjišťovacího charakteru a proto byly koncipovány do jednoznačných odpovědí. To z toho důvodu, aby respondenty neodradily otázky, které by mohly indikovat vyšší míru zamyšlení. Po způsobu, jakým se o taneční události dozvěděli, následovaly otázky složitější, nebo vyžadující přemýšlení. Naopak na konci dotazníku jsem se ptal na základní informace o pohlaví, věku a původu, které mají opět snazší charakter. Takovýto způsob sestavení otázek měl vést k pohodlnému vyplnění dotazníku; kvůli zaujetí by neměl být začátek dotazníku nikterak komplikovaný. Stejně tak konec, kdy už může být respondent unaven, vyžaduje tzv. rychlé otázky.

44 % tangueros uvedlo, že jim o události řekli známí, či kamarádi. Pouze 28 % uvedlo jako svůj zdroj internet. Návštěvníci divadla Ponec uvedli odpověď „přátelé a známí“ ještě znatelně častěji. Dokonce 63 % respondentů se události zúčastnilo jen díky doporučení od nejbližších a naopak pouze 14 % se o představení dozvědělo online. Ostatní možnosti, jak ukazuje následný graf, které měli respondenti k dispozici, byly uváděny jen velice zřídka. Domníval jsem se, že v dnešní době bude sloužit jako nejvěrnější zdroj informací o tanečních událostech internet a sociální sítě, ale v obou případech se ukázalo, že je to mylná představa. Nejčastěji se totiž o tanečních událostech respondenti dozvídali doporučením od svých známých. Tento výsledek dokazuje existenci jisté komunitní taneční sítě. Komunity, která se navzájem formuje a společným úsilím se i udržuje a rozšiřuje.

Zajímavé je, jak se lišily odpovědi od mužů a žen, studentů a starších respondentů. Nejčasnější kolonku „od přátel, známých“ uvedlo dohromady přes 56% mužů, ale pouze

46% žen. Mohli bychom tedy dále zkoumat, jak byly rozdílné odpovědi u jiných věkových kategorií a mnoho dalšího, ale to je pro účely naší práce zbytečné.

Druhá, nejpočetnější odpověď „z internetu“, v sobě může skrývat různé zdroje. Je rozdíl, jestli se respondenti dostali k informacím ze stránek divadla nebo sociálních sítí, ale ani toto není pro naše cíle podstatné a proto nebyl důvod tyto zdroje nikterak odlišovat.

Z výsledků ankety vyplývá, že návštěvníci divadla Ponec nejenže byli aktivnější v odevzdávání dotazníků, ale zároveň jsou i aktivnější v šíření informací o své preferované taneční scéně.

6.2. Analýza návštěvnosti tanečních událostí

Při sestavování dotazníku jsem považoval za podstatné potvrdit, nebo vyvrátit předpoklad, že respondenti nacházející se na jednom typu tanečního večera budou preferovat podobné akce oproti ostatním. Důležitost této skutečnosti spočívá ve zjištění, jestli jsou milovníci moderních tanců stále zainteresováni i v klasických tancích, v našem případě tedy konkrétně v tangu. Pokud by se ukázalo, že například návštěvníci divadla Ponec nikdy na tanečním představení tanga nebyli, pro potencionální růst popularity tanga by to mohlo znamenat problém.

Jelikož jsem kvůli charakteru tangových událostí musel navštívit několik různých akcí, musel jsem tuto skutečnost tzv. dorovnat i událostmi spjatými s moderními tanci. V nabídce o četnosti návštěv spjaté s tangem jsem se ptal na tři, podle mého subjektivního názoru, nejpoblárnější místa, kde se tango koná; Středeční praktilonga, Tangonexion, kavárna Duše v peří. Divadlo Ponec pak logicky nemohlo samo konkurovat, a proto byla do dotazníku uvedena další dvě místa, kde se s moderními tanci můžeme setkat. Vybráno bylo Divadlo Archa, které je „scénou pro současné umění“. Dále pak divadlo Alfred ve dvoře, tedy další prostor určený mimo jiné pro moderní a kreativní tance.

	Nikdy nenavštívil		Nenavštívil letos		1-3x navštívil		Více než 3x	
	Tango	Ponec	Tango	Ponec	Tango	Ponec	Tango	Ponec
Středeční praktilonga	13 %	16%	16 %	31 %	56 %	32 %	15 %	21 %
Tangonexion	31 %	27 %	27 %	34 %	30 %	24 %	12 %	15 %
Kavárna Duše v peří	45 %	45 %	30 %	32 %	24 %	15 %	1 %	8 %
Divadlo Ponec	78 %	26 %	15 %	10%	6 %	35 %	1 %	2 %
Divadlo Archa	78 %	49 %	16 %	24 %	4 %	21 %	2 %	6 %
Divadlo Alfred ve dvoře	82 %	64 %	16 %	18 %	2 %	13 %	0 %	5 %

Odpovědělo 289 respondentů

Tabulka dokazuje jednoznačný trend, že skupiny respondentů tázané v divadle Ponec tíhnou k návštěvám moderních tanců a naopak. Nicméně relevantní jsou pro nás další výsledky, které pro nás mají zcela určující směr. Z tabulky vyzorujeme, že tangueros jsou mnohem pasivnější v návštěvách moderních tanců než je tomu naopak. Po tom, co byli vyznavači moderních tanců aktivnější v odevzdávání dotazníků a také v šíření doporučení jednotlivých tanců, jsou aktivnější i tentokrát. Rozdíl je ale v tom, že tentokrát se ona aktivita pozitivně na tangu odráží. Vzhledem k tomu, že cílem zkoumání je, jestli je o tento argentinský kulturní prvek stále zájem a jestli jeho dominance náhodou

neupadá v porovnání s moderními tanci, v tabulce zjistíme, že je tomu naopak. Když porovnáme vždy nejvyšší hodnoty, tak se dostaneme k tomu, že 82 % tangueros nikdy nenavštívilo divadlo Alfred ve dvoře. Kdežto pouze 45 % vyznavačů moderních tanců nikdy nenavštívilo tango v kavárně Duše v peři.

Stejná tendence se opakuje i napříč ostatními časovými úseky. Když se podíváme na třetí variantu „1-3krát“, zjistíme, že pouze 2% tangueros navštívilo tolikrát divadlo Alfred ve dvoře, ale 15% vyznavačů moderních tanců navštívilo kavárnu Duše v peři. Aktivita a zájem návštěvníků divadla Ponec tedy dokazuje, že je o tango, napříč tanečními žánry, zájem.

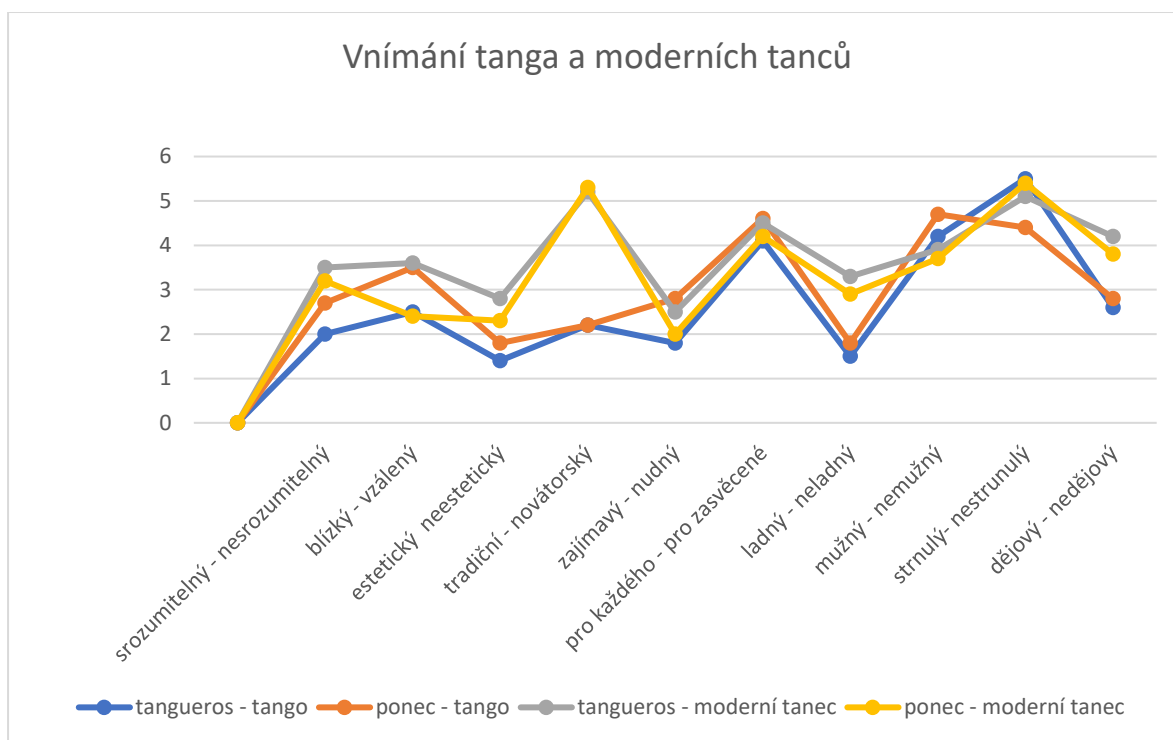
V předchozí kapitole Sociologie tance jsme tvrdili, že je v dnešní době tanec spíše výsadou žen, i přestože to v historii vždy neplatilo. Tento trend je možné pozorovat i v našem případě. Z celkového počtu 289 respondentů odpovědělo jen něco málo přes pětinu mužů. Tato skutečnost by mohla vypovídat o tom, že muži všeobecně taneční představení navštěvují méně.

Dalším faktem, který se dal z odpovědí na tuto otázku vyvodit je ten, že obecně platí pravidlo, že čím je respondent starší, tím pravděpodobnější je, že tance navštěvuje častěji. 87 respondentů starší generace navštívilo taneční událost více než 3krát, ale zároveň průzkum poukázal na více než 70 % respondentů mladších 25 let, kteří byli na události poprvé. Pochopitelně s výjimkou těch, kteří uvedli nějakou zkušenost s tanci. Jako například studenti AMU, nebo taneční konzervatoře. I když jsem si původně myslel, že půjde jen o malý vzorek, celkem jsem pracoval se 76 lidmi s tanečním vzděláním.

7. Tango versus současný tanec

7.1. Postoje respondentů k tangu a současnému tanci

Cílem této části dotazníku bylo zjistit, jaký názor na tango mají tanečníci i z jiného odvětví, jestli pozitivní, nebo jestli budou preferovat jen svůj žánr. Díky druhé otázce zkoumající návštěvnost tanečních událostí se dá předem predikovat, že tanečníci a návštěvníci moderních tanců budou tango hodnotit shovívavěji, než naopak tangeros tance moderní. Tato predikce vychází ze skutečnosti, že tangueros se moderních tanců neúčastní zdaleka tolik, jako je tomu v opačné případě. Předpoklad měla prokázat třetí otázka, kde měli respondenti na sedmi stupňové škále ohodnotit, jak na ně určitý tanec působí. Neptal jsem se pouze na charakteristiku tance, jako například na opozici estetický / neestetický, ale také na osobní postoj respondenta srozumitelný / nesrozumitelný. Je zajímavé, že 34 respondentů na představení tanga tuto otázku zcela vynechalo a k hodnocení moderních tanců se nikterak nevyjádřilo. Těžko odhadnout, proč tomu tak je, ale dalo by se soudit, že tito dotázaní s moderními tanci neměli žádnou zkušenost a proto se zdrželi komentáře. Stejně tak je zajímavé i to, že respondenti v divadle Ponec tuto možnost nevynechali ani jednou. Tato skutečnost pravděpodobně pramení z jejich aktivní znalosti tanga.

Odpovědělo 186 tangueros a 187 z Ponce

Graf č. IV nám poskytuje velice cenné informace, jejichž podrobné zpracování by vystačilo na samotnou monografii. Když se ale podíváme na ty nejrelevantnější z nich,

zajistí nám ucelenou představu o tom, na jaké škále popularity se tango v době výzkumu nacházelo. Hned první opozice přídavných jmen nám totiž ukazuje, že obě skupiny tanečníků považují tango za tanec srozumitelnější. Myslím, že tato skutečnost vyplívá z všeobecné představy, že jsou moderní tance těžším tanečním žánrem.

Další shodou mezi oběma zkoumanými skupinami je názor ohledně estetiky tanců. Tango působí na všechny estetičtější, ale přestože se jedná o tak radikálně výrazově a technicky odlišné taneční odvětví, rozdíl na stupnici není tak zdrcující. I tangueros totiž ohodnotili moderní tance jako relativně estetické, a to přes to, že moderní tance využívají mnohem širší škálu přirozenějších pohybů a gest. Nepatrný vzorek respondentů se k opačenému žánru vyjádřilo velice kriticky. Jelikož se ale jednalo o skutečně malý vzorek, s aritmetickým průměrem, díky kterému byly odchylky zpracovávány, to nijak zásadně nezahýbalo.

Avšak nejzásadnější shoda, která se mezi oběma skupinami projevila, byla spjatá s adjektivy tradiční – novátorský. Prakticky na obou vrcholech grafu došlo ke shodným názorům, které se kvůli kulturní tradici tanců daly očekávat. Podle slov Reginy Hofmanové se mělo jednat o jakousi kontrolní otázku, která by nám měla dosvědčit, jestli respondenti u vyplňování dotazníku přemýšlejí, nebo jestli jen zaškrťávají náhodné odpovědi⁶⁴. Potvrdila se první varianta, takže získaná data a odpovědi můžeme skutečně považovat za relevantní, protože respondenti odpověděli přesně tak, jak bylo očekáváno a prokázalo se, že neodpovídají náhodně a bez úvahy.

Další shodu bychom spatřili u otázky věnující se zajímavosti a nudnosti tance. Obě skupiny byly k hodnocení opačné taneční scény relativně shovívavé a nejčastěji volily tzv. středovou odpověď. Nutno podotknout, že fanoušci moderních tanců byli vůči tangu kritičtější a odpověď „nudný“ se objevila vícekrát, než u tangueros. Opět, i v tomto případě, se však jednalo jen o malý vzorek a proto to výslednou průměrnou hodnotu příliš neovlivnilo.

Největší shoda nastala u tvrzení, že ani jeden z tanců není příliš určen pro laiky nebo taneční amatéry. Zde se respondenti v průměru prakticky shodli a v obou případech uznali, že to není tanec pro každého. Zajímavé by bylo zkoumat, jaká doba je podle respondentů potřeba k praktikování každého tance, ale na tuto otázku vzhledem k cíli práce nezbyl prostor.

Ani otázka ladnosti a neladnosti nezpůsobila názorový rozkol, protože obě skupiny uvedly, že tango je poněkud ladnější, než moderní tance. Výsledky jsou podobné

⁶⁴ Ústně, 21.4.2021

jako u otázky estetiky a možná, že podle vnímání respondentů existuje jen mírná nuance mezi pojmy estetický a ladný.

Téma mužnosti v tanci by si opět zasloužilo mnohem delší rozbor, ale v dotazníku jsem se snažil vystihnout celkově první dojem a názor respondentů. Zajímavé a podstatné je, že všechny odpovědi průměrově tíhnou k variantě nemužný. Celkově mužněji však na tázané působí moderní tance. Tato odpověď pro mě byla šokující. Z historie víme, že kvůli malému množství žen v argentinských přístavech se tango tančilo výhradně mezi dvěma muži⁶⁵. Dále víme, že je tango všeobecně vnímáno tak, že má relativně machistický charakter; tanečník vede partnerku tam, kam on chce a představuje tak jistého drsnáka, který cloumá s křehkou dívkou podle své vlastní potřeby. Přes to všechno vyšlo v průzkumu tango jako méně mužný tanec. Odpověď, kterou jsem ani v nejmenším nečekal.

Další otázkou byla adjektiva vyjadřující míru strnulosti. V tomto případě jsme získali nejvyšší aritmetickou hodnotu ze všech. Jelikož měli respondenti možnost odpovídat pomocí sedmiškalové stupnice, aritmetický průměr byl tvořen hodnotou 3,5. Díky grafu můžeme spatřit, že tangueros rozhodně nepovažují tango za strnulý tanec, protože ona průměrná hodnota byla o mnoho překročen; celkem 5,5 bodů ze 7mi indikovalo nestrnulost. Prakticky stejně se k moderním tancům vyjádřili i „ponečáci“, jejichž odpovědi dosáhly hodnoty 5,4. Když respondenti hodnotili vždy opačný tanec, byli v odpovědích kritičtější, ale přesto inklinovali k nadprůměrných hodnotám. Tangueros se k moderním tancům vyjádřili v průměru 5,1 body. Zastánci moderních tanců si o tangu myslí, že je poněkud strnulejší, jelikož jejich odpovědi odpovídaly na stejné stupnici 4,4 bodům.

Poslední, námi ještě nezanalyzovanou dvojicí adjektiv, byla otázka ohledně dějovosti. Nadprůměrnou hodnotou nedějovosti, konkrétně 4,2 body, ohodnotili tangueros moderní soudobé tance. Větší polovině tangueros tedy moderní tance nepřipadají nikterak dějové, ale v obráceném případě tomu tak není. Jinými slovy, návštěvníci divadla Ponec si o tangu naopak myslí, že je reaktivně dějové, protože tato odověď v jejich podání získala podprůměrné číslo 2,8.

Výsledky ale můžeme zpracovat také z pohledu pohlaví, nebo věku respondentů a to přináší další zajímavé a podstatné informace. Ženy hodnotily tango výrazně pozitivnějšími výroky, než muži. Stejný fenomén nalezneme i u hodnocení moderních tanců. Otázkou zůstává, proč tedy muži taneční události navštěvují, když se u nich

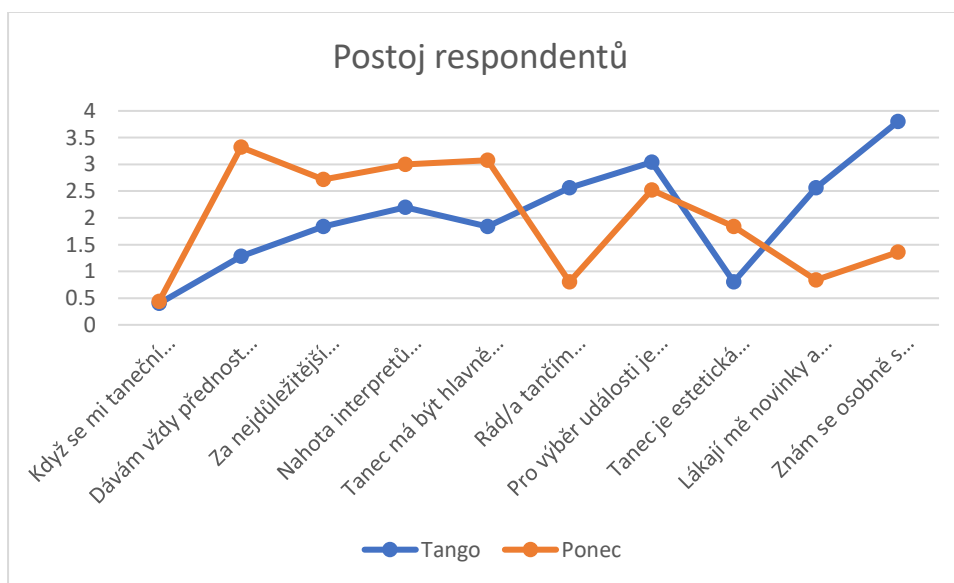
⁶⁵LYNNE HANNA, Judith. Patterns of dominance: men, women, and homosexuality in dance. Cambridge University Press, 1987, s. 27.

nejčastěji objevily odpovědi jako „nudný“ a „nesrozumitelný“. Myslím, že nejčastějším důvodem bude role doprovodu žen a možná i případná žárlivost, aby ženy netančily v páru s někým cizím. Ani v tomto případě neexistuje konkrétnější výzkum, ale rozhodně by bylo zajímavé se na tuto problematiku v budoucnu podívat podrobněji.

Věk hrál v odpovědích také zcela zásadní roli. Kategorie respondentů starších 61 let byla v rámci hodnocení naprosto nejextrémnější. V případě tanga volili ty nejpozitivnější hodnoty a v případě moderních tanců naopak ty nejnegativnější. Pochopitelně ani respondenti s tanečními zkušenostmi nevolili středové odpovědi, ale spíše ty extrémnější. V obou případech však tíhli k pozitivním charakteristikám a soudům. Tato kategorie měla nejvýraznější hned první opozici; tedy prakticky všichni hodnotili oba tance jako srozumitelný, což je k jejich formě tanečního vzdělání logické.

7.2. Výroky respondentů o tanci podle události

Tato kapitola se věnuje očekávání, která respondenti mají vůči tanci. Ke zpracování výsledků nám bude opět sloužit stupnice vyjadřující jejich postoj k daným bodům. Tentokrát se pracovalo pouze se škálou čtyř bodů; rozhodně / spíše souhlasím a spíše / rozhodně nesouhlasím. Jak se po vyhodnocení ukázalo, obě skupiny měly zcela odlišné odpovědi a jednalo se tak o největší rozkol v celém dotazníku. Rozdíl byl tak markantní, že jsem v následujícím grafu sjednotil čtyři odpovědi ve dva protikladné póly; souhlasím / nesouhlasím. Pod graf jsem doplnil ještě tabulku s procentuálními výsledky, kde budou ony statisticky viditelnější a snazší pro představu. Stejně jako v předchozí kapitole budeme věnovat pozornost i podrobnější analýze, která prozkoumá, jestli se nějak lišily odpovědi respondentů na základě pohlaví, věku, nebo taneční zkušenosti.

Odpovědělo 233 tangueros a 213 z Ponce

	Souhlasí		Nesouhlasí	
	Tango	Ponec	Tango	Ponec
Když se mi taneční událost opravdu líbí, klidně na ni půjdu znovu	90 %	89 %	10 %	11 %
Dávám vždy přednost klasickým tancům	68 %	17 %	32 %	83 %
Za nejdůležitější považuji v tanci příběh	54 %	31 %	46 %	69 %
Náhota interpretů nepatří na parket	45 %	25 %	55 %	75 %
Tanec má být hlavně velkolepá podívaná	54 %	23 %	46 %	77 %
Rád/a tančím experimentální, novátorské tance	36 %	80 %	64 %	20 %
Pro výběr události je pro mě rozhodující jméno choreografa/pořadatele	24 %	37 %	76 %	63 %
Tanec je estetická záležitost, pohyb musí být vždy především ladný, elegantní	80	54 %	20 %	46 %
Lákají mě novinky a neznámé tance	36 %	79 %	64 %	21 %
Znám se osobně s protagonisty dnešního večera	5 %	66 %	95 %	34 %

Ony velké rozdílnosti v názorech obou zkoumaných skupin, o kterých jsme mluvili na začátku kapitoly, jsou díky grafu a tabulce dobře viditelné. Naše dvě taneční scény se shodly prakticky v jediné dotazníkové otázce a to sice hned v té první. První konstatování, u kterého měli respondenti určit, zda s ním souhlasí, či nikoliv, bylo méně relevantní, než zbylé tvrzení. Bylo použito proto, aby se respondenti dokázali zorientovat v úkolu a lépe se uvedli do děje. Proto nejsou odpovědi u prvního tvrzení nikterak překvapující ani relevantní, jsou spíše logické a předvídatelné a nebudeme se jim tudíž podrobněji věnovat. Je přirozené, že když se nám někde něco velice líbí, budeme to chtít navštívit znovu. Tedy kromě této “žolíkové” otázky se respondenti svými názory nejvíce přiblížili u konstatování, že jim záleží na choreografovi, či pořadateli taneční události. Výjimka oproti předchozímu tvrzení je ta, že s tím naopak většina nesouhlasí. Ani tento bod však není příliš překvapující. Lidé nejčastěji tančí kvůli sobě, nebo kvůli svým

tanečním parnterům či partnerkám a není pro ně proto tolik podstatné, kdo událost pořádá, nebo připravil.

Na druhou stranu, když se zaměříme na největší neshody, zjistíme, že se jednalo o preference tance, který se konal v době plnění dotazníku. Jinými slovy, tangueros uvedli, že preferují klasické tance a návštěvníky divadla Ponec zase lákají více novinky a neznámé tance. Všimneme si ale znatelně širšího zájmu tangueros, protože celkem 36 % z nich je také přitahováno moderními tanci. „Ponečáci“ jsou překvapivě zkosnatější. Pouze 17 % milovníků novodobých tanců má rádo i tango a to je v tomto ohledu první „prohra“ pro naši, doposud tolerantnější a otevřenější skupinu soudobých tanečníků. Přesto nejsou tyto výsledky vzhledem k očekávání nikterak zvláštní a zaměříme se spíše na ostatní, které se nedají předem predikovat a tudíž hrají v naší práci podstatnější roli.

Následující kapitoly odhalí, jaké výsledky jsme získali na základě dalších odpovědí, které se věnovaly příběhu tance a nahoty na parketu. Ale také jsme pokládali otázky, jestli je pro respondenty tanec velkolepou podívanou, či jestli je pro ně důležité, když se osobně znají s hlavními protagonisty večera.

Když se zastavíme u příběhu tanga a vrátíme se na začátek této práce, kde o začátcích a příbězích tanga hovoříme, zjistíme paradoxní skutečnost. S tangem se tradičně žádný konkrétní příběh nepojí. Oproti tomu jiný tanec spjatý s hispánskou kulturou, paso doble, má příběh jasně daný. Muž ztělesňuje zkušeného toreadora, který dráždí rozzuřeného býka krásným, rudým šátkem, který představuje žena většinou ve stejnobarevných šatech. Nicméně u tanga to takto jednoznačné není. Přesto, že tango není tradičně s příběhem pojeno, neznamena to, že by se o jeho interpretaci nikdo nepokusil. Například americká antropoložka Julie Taylorová ve své práci *Tango: Theme of Class and Nation*⁶⁶ potencionálně možný příběh popsala:

*Details of the choreography have been attributed to the repertory of carefully studied postures and gestures of this dominant figure of the underworld: the straight, unmoving upper body is related to his characteristic stance, the smooth pattern of steps has been seen as a reflection of the same smooth patterns in the creolw knife duels, the slighty forward tilt of the spine has been said to be the result of elegant high heeled shoes.*⁶⁷

⁶⁶ TAYLOR, Julie M. "Tango: Theme of Class and Nation." *Ethnomusicology*, vol. 20, no. 2, University of Illinois Press, 1976, pp. 273–91, <https://doi.org/10.2307/851019>.

⁶⁷ Tamtéž; Detaily choreografie byly připsány repertoáru pečlivě nastudovaných postav a gest: rovná, nehybná horní část těla souvisí s jeho charakteristickým postojem, opatrné a plynulé kroky byly vnímány jako odraz stejně opatrných a plynulých kroků v kreolských soubojích s noži, mírné naklonění páteře vpřed je prý výsledkem elegantních bot na vysokém podpatku

Nemůžeme se však spolehnout na to, že by každý tanguero znal tuto, nebo jinou interpretaci tanga. Jaký příběh tedy měla větší půlka respondentů na mysli? Můžeme se domnívat, že si onu příběhovou otázku spojili s uměle vytvořenými příběhy jako např. se stereotypickými představami o rúži v ústech a zamilovaných, přesto místy agresivních, pohybech po parketu.

Že je nahota na jevišti akceptovatelnější taneční skupinou moderních tanců není tolik překvapující. Koneckonců hned v několika pozvánkách na taneční představení na ní divadlo Ponec upozorňuje.⁶⁸ Menším překvapením působí spíše odpovědi tangueros. Na základě dosavadních analýz se jedná o seriózněji vystupující komunitu, přesto je hranice mezi souhlasem a nesouhlasem s nahotou velice úzká. A co víc, s výrokem, že nahota na parket nepatří, dokonce nesouhlasí většina zastupující tuto skupinu tanečníků. Výsledek pro mne byl poměrně šokujícím zjištěním i proto, že v rámci tangueros jsme se s dotazníky pohybovali i mezi věkově starší generací, u které bych získané odpovědi čekal ještě méně. Tento výsledek však pouze dokazuje a svým způsobem i vysvětluje, že třetina tanečníků tanga projevila zájem o moderní tance.

S tím vším pravděpodobně souvisí i skutečnost, že tangueros hledají v tanci i jakousi show, kdežto tři čtvrtě „ponečáků“ od svého stylu tance nic podobného neočekávají. Tyto výsledky si vysvětlují tím, že návštěvníci divadla Ponec jsou zvyklí na nejrůznější, kolikrát až extrémní, repertoáry, kdežto milovníci tradičního tanga se setkávají vždy se stejným tancem. Myslel jsem si, že právě proto se jim tango tolik líbí, ale výzkum ukazuje, že jsou i pro další novátorské prvky, pro nějakou změnu. V ostatních oblastech tanečního umění dochází k nejrůznějším moderním inscenacím a adaptacím. Možná je to něco, co by ocenila i naše skupina tanguerů.

Tanečníci tanga, oproti námi stanovené rivalitní skupině, se podstatně méně osobně znají s protagonisty událostí. I přes to, že mnozí aktivní tangueros navštěvují s určitou pravděpodobností stejná místa pořádající tangové večery, téměř nikdo z dotázaných se osobně s protagonisty nezná. Přesto téměř vždy a všude panuje přátelská atmosféra, lidé se mezi sebou objímají a tykají si. Není cítit žádné napětí, vše se zdá být v pořádku, jako kdyby se sešla jedna velká rodina. Výsledky jsou proto překvapivé vzhledem k tomu, že tato komornější komunita tanguerů uvedla „souhlasím“ pouze z 5 %. Jelikož tanečníci soudobých tanců uvedli tuto variantu z 66 %, jedná se v tomto případě o největší názorový rozkol mezi oběma skupinami. Vysvětlují si to tím, že po Praze existuje více možností, kde si zatančit tango, než je tomu u soudobých tanců. Okruh

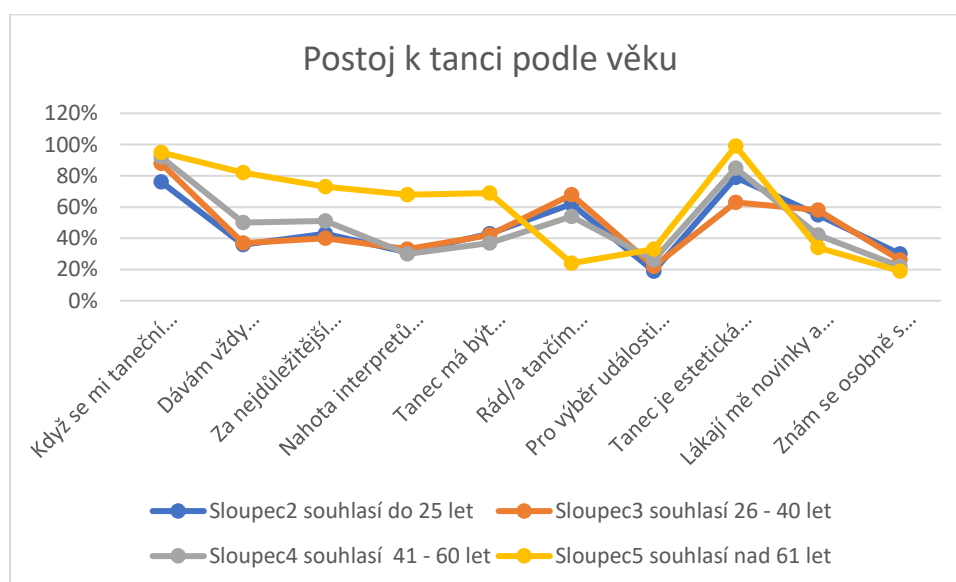
⁶⁸ Pojd'me na tanec!, Mu---tation, Festival Bazaar 2021: Yo are safe.

pořadatelů tanga je tím pádem širší a z toho důvodu není tak snadné se s organizátory lépe poznat.

7.3. Postoj respondentů k tanci podle věku

V této kapitole se budeme soustředit na postoje respondentů na základě jejich věku. Na úvod stojí za zmínku hlavní rozdílnosti, na které jsem při odpovědích mezi muži a ženami narazil, ale vzhledem k cíli práce nebudou podrobeni detailnější analýze. Přiblížíme si pouze dva výroky, u kterých došlo mezi oběma pohlavími k největšímu rozkolu. Jelikož další výroky neobsahovaly zvláštní rozdílnosti v pohlaví, a proto jsem se rozhodl této sféře ani nevěnovat žádný doplňující graf či tabulku.

Výrok, na který odpovědělo nejvíce žen, se týkal otázky vztahující se k preferenci klasických tanců. Naopak největší počet mužů zaškrtnulo možnost, že tanec by měl být velkolepou podívanou. Z odpovědí na danou otázku by se dalo usuzovat, že muži poji tanec spíše s relaxací či nějakým druhem zábavy a odreagováním. Druhým, zcela dominujícím postojem u mužů, byla otázka zjišťující názor na téma nahoty. Téměř 70 % mužům nevadí, ale naopak pouze 8 % žen s ní souhlasí.

Odpovědělo 159 respondentů do 25 let, 116 ve věku 26 – 40 let, 100 ve věku 41 – 60 let a 67 respondentů starších 61 let

Otázka zjišťující věk nebyla v dotazníku vymezena žádným věkovým rozsahem. Respondenti měli číslem uvést svůj věk, což vytvořilo nesmírně širokou škálu, se kterou se vzhledem k cíli práci nedalo samostatně pracovat. Na základě odpovědí jsem byl nucen vytvořit čtyři dílčí kategorie, se kterými byla následně tvořena celá analýza. Konkrétně se jednalo o kategorii do 25 let, kategorii v rozmezí od 26 do 40 let, poté od 41 do 60 let a poslední, kterou tvořili respondenti starší 61 let. U těchto čtyř generací budeme sledovat, jaké mezi nimi existují shody a rozdílnosti a ukážeme si, která věková skupina je názorově zcela nejodlišnější.

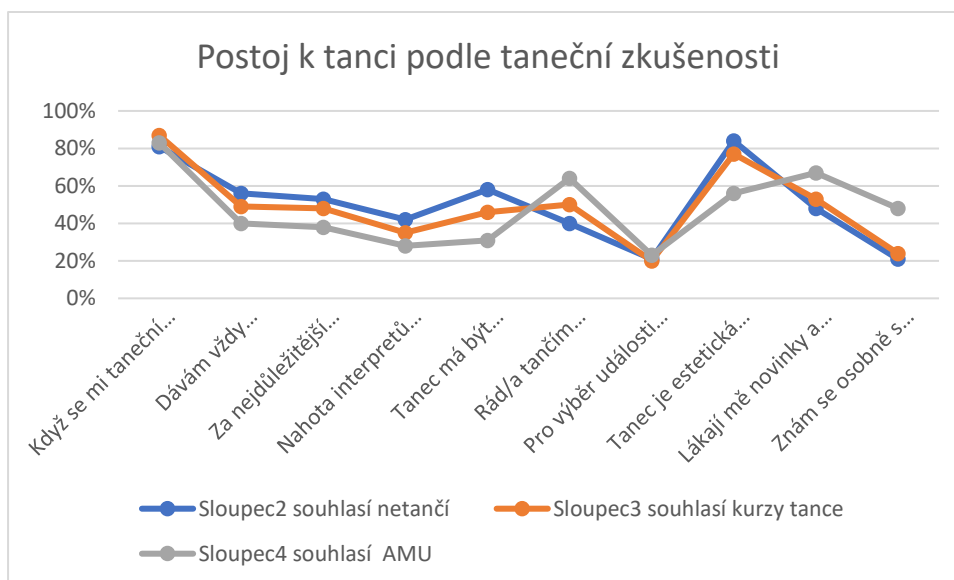
Graf č. 6, jež ukazuje postoje respondentů na základě věku, si na druhou stranu zasloužil hlubší výslednou analýzu, jelikož se odpovědi a názory dosti lišily. Na první pohled lze jednoznačně spatřit jasnou odchylku ve žluté křivce. Tento sloupec reprezentuje nejstarší skupinu; tedy respondenty starší 61 let. Ve svých výrociích a odpovědích byli zcela nejzásadovější a zároveň i nejkonzervativnější. Jak ukazují odpovědi, na největší názorový rozkol jsme narazili u výpovědi, že nahota na parket nepatří, nebo že dávají vždy přednost klasickým tancům. Zajímavým výsledkem je pak i skutečnost, že podle grafu a pochopitelně dosazených dat, netvoří tato nejstarší generace nejzásadnější rozkol se skupinou do 25 let, ale až s respondenty ve věku 26 - 40 let. Každopádně i ona nejmladší skupina se názorově významně lišila a dokonce i kategorie 41-60 let byla názorově blíže mladším generacím, než oné nejstarší a nejvíce vyprofilované.

Data sesbíraná o nejstarší věkové kategorii pocházejí pouze z tanečních večerů tanga, jelikož ti z představení poneckého divadla netvoří co do počtu dostatečně relevantní skupinu. To je však sama o sobě podstatná skutečnost vypovídající o nezájmu starší generace o novodobé, moderní tance. Prakticky úplná shoda, 99 %, nastala ohledně výroku o estetice tance. 66 z 67 respondentů souhlasilo s tím, že v tanci jde převážně o estetiku, ladnost a eleganci. Takto procentuálně jednotný názor se nikde jinde napříč celého dotazníku neobjevil. I ostatní věkové kategorie s tímto tvrzením převážně souhlasily, ale tanečnicků ve věku 26-40 let, kteří s tímto s tímto výrokem ztotožňují, je pouze 63 % tedy o 36 % méně.

Na druhé straně stupnice stojí nejstarší generace u otázky zjišťující osobní známost s protagonisty večera. Pouze 12 lidí starších 61 let uvedlo, že se s hlavními představiteli večera osobně znají. Je více než pravděpodobné, že je to dáno tím, že se po oficiální části tance tato generace nejčastěji přesouvá domů, nebo na jiné místo. Naopak téměř třetina z nejmladší generace se s protagonisty osobně zná. Je to totiž nejaktivnější skupina lidí, kteří po oficiální části večera zůstávají na nejrůznější druhy after party, kde mají více možností se seznámit.

82 % nejstarší generace dává vždy přednost klasickým tancům, což odpovídá i velmi slabé návštěvě novodobých tanců. Toto procento s věkem postupně klesá a dostaneme se až k 36 % u nejmladší generace, která tedy naopak z větší části preferuje tance moderní. Tato informace je pro účely naší práce více než podstatná, protože v rámci získání představy o popularitě tanga ve srovnání s moderními tanci není ani příliš příznivá. Popularitě tanga nenapomůže ani názor na nahotu v tanci, která se v tangu nevyskytuje, ale 176 z 275 mladých lidí si myslí, že na parket patří.

Mezi generacemi došlo pouze ke dvěma společným názorům. První se týkal choreografa, jehož jméno není pro většinu všech dotázaných příliš podstatné. Zároveň se všichni shodli, že pokud se jim událost líbí, tak ji rádi navštíví znovu. Generační názorový rozkol je pochopitelně přirozený a předvídatelný, jelikož každý čeká od tance něco jiného, jen tato otázka nepřinesla výsledky, ve které jsem doufal; větší zájem o tango u mladší generace. Je vidět, že pozitivnější názory mladých tíhnou směrem k moderním tancům a mohlo by to znamenat, že dopad argentinského kulturního tance na Českou republiku slábne. Ve víru moderních tanců je tango vystavěno velké konkurenci, kterou z dosavadních analýz prohrává. Nicméně pokud bychom získaná data nerozdělili podle věku, ale podle taneční zkušenosti respondentů, získali bychom pro tango příznivější výsledky. Tomu se budeme věnovat v následující analýze, která je opět doprovázena grafem.

Odpovědělo 207 respondentů, kteří pravidelně netančí, 142 respondentů, kteří navštěvují nejrůznější taneční kurzy a 83 respondentů, kteří navštěvují ZUŠ, taneční konzervatoř či AMU.

Analýza zkoumající taneční zkušenost prokázala největší názorový rozkol mezi skupinami, které k sobě byly tanečními zkušenostmi nejvzdálenější. Tedy respondenti s minimální nebo žádnou taneční zkušeností odpovídali zcela jinak, než ti tanečně nejvzdělanější. Dotazovaní, kteří navštěvují různé taneční kurzy, tvořili jakousi zlatou střední cestu, ale procentuálně se názorově více blížili k amatérům. Nejvíce se tedy vyprofilovali taneční profesionálové, jež porovnáme se zbylými skupinami.

Ani v této části nebudeme procházet všechny odpovědi, ale zaměříme se pouze na ty, které jsou po vyhodnocení výsledků nejrelevantnější, a nejlépe se na nich dá

reflektovat naše výzkumná otázka; tedy jaký, a jestli vůbec nějaký, vliv a dopad má tango na českou taneční scénu. S výrokem, jestli dávají vždy přednost klasickým tancům, souhlasilo 40 % tanečně nejvzdělanějších. Jinými slovy můžeme tuto skutečnost interpretovat i tak, že studenti či absolventi základních uměleckých škol, konzervatoří nebo akademie múzických umění se raději věnují moderním tancům. Na první pohled se může zdát, že tango obdrželo vůči moderním tancům další porážku, ale opak je pravdou. Takto tanečně vzdělaná skupina respondentů totiž tvořila pouze menšinu z celkového počtu. Nejrozsáhlejší skupinu tvořili taneční amatéři, kteří oproti profesionálům preferují klasické tance z 56 %. To znamená, že co do počtu hojnější taneční scéna tíhne ke klasickým tancům, tedy například i k tangu, na kterém byly dotazníky rozdávány. Jelikož, poněkud paradoxně, trend neurčuje vždy nejpověřenější vrstva, ale amatérské kruhy aktérů, tango prokazuje v popularitě taneční scény jistou dominanci.

Předchozí poslední tvrzení si zaslouží detailnější vysvětlení. Jak u tance, tak u všech ostatních sportů a volnočasových aktivit nalezneme profesionály nejrůznějšího druhu.. Pro uvedení konkrétního příkladu, se můžeme zamyslet například nad cyklistikou. Miliony lidí po světě jezdí na kolech a ti na základě svých preferencí tvoří hlavní poptávku a nabídku. Profesionálové jezdí na zcela jiných kolech, ale na škále popularity nehrají důležitou roli. Cílovou skupinou tak vždy bude ta neprofesionální část provozovatelů jednoho, či druhého sportu protože početně tu profesionální převažuje . Proto je tedy názor „netanečníků“ pro tango tak důležitý.

Vrátíme-li se zpět k analýze dalších výroků, na podobné škále pozitivního výsledku pro tango je i otázka zjišťující stanovisko ohledně nahoty na parketu. I přes to, že všechny tři skupiny tanečníků nemají z většinové části s nahotou na parketu problém, nejvíce odpůrců nalezneme opět u tanečně nejméně zkušených dotázaných. 42 % z nich souhlasí, že na vyhrazené místo pro tanec, nahota nepatří. Jelikož se v tangu tradičně nahota neobjevuje a protože, jak jsme si vysvětlili, amatérský názor je pro tuto zkoumanou část nejpodstatnější, můžeme opět poukázat na jisté vítězství klasických tanců na české scéně. Naopak těm tanečně nejzkušenějším nahota na parketu přijde více než akceptovatelná, protože pouze 28 % přijde nevhodná. Co se týče třetí skupiny, které jsme dosud nevěnovali patřičnou pozornost, tedy tanečníkům navštěvující taneční kurzy, 35 % s nahotou nesouhlasí, takže opět stojí v pomyslném zlatém středu všech dotázaných.

Nejvyváženější názorový bod otázky se týkal choreografa, kde bych čekal, že taneční experti budou kvůli své hlubší znalosti tance vyhledávat taneční události s jistými jmény taneční scény, ale tento předpoklad se prakticky nepotvrdil. Je pravda, že tato skupina s výrokem souhlasí z největší části, ale velice zanedbatelně. Od profesionálů až

po amatéry se totiž procenta pohybují následovně: s výrokem, že je jméno choreografa rozhodující pro výběr události souhlasilo 23 % profesionálů, 20 % jedinců navštěvující taneční kurzy a 21 % amatérů. Ukazuje se, že tento faktor je pro málokterou taneční skupinu podstatný a možná by tedy pořadatelé nemuseli utrácet tolik ze svých rozpočtů za „velká jména“. Naopak velký názorový skok poskytla poslední otázka na osobní známosti na událostech. Prakticky půlka dotázaných profesionálů uvedla, že se s hlavními aktéry osobně znají, kdežto pouze 21% amatérů tvrdila totéž. I přes relativně velký počet tanečníků na české scéně se stále jedná o ne příliš velkou komunitu a není tedy překvapující, že lidé věnující se tanci, se mezi sebou dobře znají.

Na konec této kapitoly jsem si záměrně nechal zhodnocení na téma estetiky v tanci. Každý čtvrtý z pěti amatérů souhlasil, že pohyb musí být ladný a tanec elegantní, ale stejný názor s nimi sdílí pouze 44 % profesionálů. O této skutečnosti může vypovídat i další analýza, kterou jsme nezmínili, a to sice fakt, že více profesionálů se povedlo oslovit v divadle Ponec. Moderní tance totiž nejsou vždy jen o samotném pohybu, ale například i o hudbě či osvětlení, které tanec doprovázejí, a proto ona ladnost nemusí hrát tak klíčovou roli.

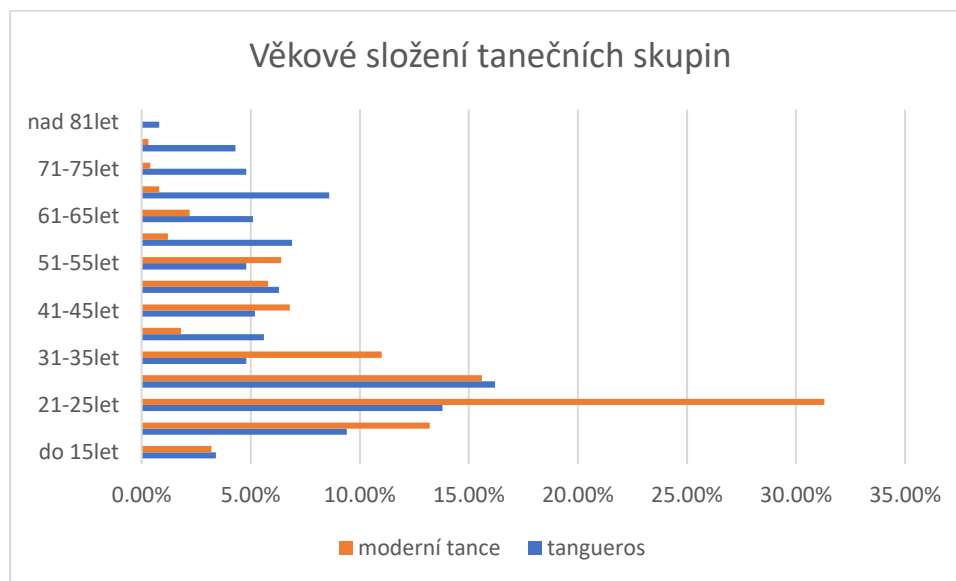
8. Profil tanečnicka

8.1. Porovnání tanečníků tanga a moderních tanců

Všeobecná analýza tanečníků obou dvou tanečních scén jsou posledními údaji našeho dotazníku. V těchto posledních otázkách se nejedná pouze o čistě sociologický výzkum, ale přesněji řečeno o výzkum socio-demografický.

První, zcela evidentní, rozdíl v profilu tanečníků hrálo pohlaví. I přes to, že tango je tančeno v páru a dalo by se tak usuzovat, že na události spjaté s tímto tancem bude docházet vyrovnaný počet mužů a žen, není tomu tak. Obě taneční scény jsou dominovány, co se počtu týče, ženami. To i proto, že není neobvyklé potkat ženy, které se akce zúčastní bez partnera, a buď doufají, že potkají nějakého osamělého tanečníka, nebo že si partnera „půjčí“ od jiných tanečnic. Zároveň jsem narazil i na případy, kdy ženy přišly, podle jejich vlastních slov, pouze na „čumendu“⁶⁹. Za celou dobu jsem nic podobného neslyšel od žádného muže. U moderních tanců, které mnohdy pár nepotřebují, je tato skutečnost ještě markantnější. 72 % odpovědí a analýz jsou zkoumány z pohledu ženské majority a pouze 28 % z celkového počtu odpovídala mužská menšina. Rozdíl mezi oběma čísly je veliký a je tedy otázkou, jestli není třeba události zatraktivnit pro muže, pokud bychom chtěli taneční scénu rozšířit. Opět se jedná o otázku, která může v budoucnu sloužit k prohloubení poznání studované problematiky.

Detailnější přehled můžeme pozorovat u věku účastníků a podívat se, jaké věkové kategorie jsou v tanci a zároveň i v jakém žánru tance nejaktivnější. I tato analýza nám poskytne cenné informace o složení tanečních skupin a tím i představu, na koho lépe zacílit v rámci zvýšení popularity tance.

⁶⁹ Pátek, 20.8.2021, Odpolední milonga v kavárně Duše v peří

Odpovědělo 248 tangueros a 221 tanečnicků moderních tanců

Na první pohled je zřejmé, že nejmladší věkovou skupinou navštěvující taneční události jsou mladí lidé mezi dvaceti a třiceti lety. Tuto skutečnou můžeme zároveň pozorovat na obou tanečních scénách, přičemž skupina zastupující moderní tance je v tomto věkovém rozmezí zcela dominantní. Zastoupení tvoří téměř polovinu respondentů, tudíž přibližně každý druhý dotázaný byl mladší třiceti let. Ostatní věkové kategorie byly zastoupeny výrazně méně. Nejvýraznější rozkol na druhém konci grafu tvoří naopak nejstarší tanečníci. Obdivuhodných 22 tanečnicků tanga bylo starších 71 let, při čemž moderní tance měly v této kategorii jen dva jediné zástupce.

I když se výzkum nezaměřoval na příčiny jednotlivých odpovědí, není možné soudit skutečný důvod výsledků této analýzy, ale dalo by se usuzovat, že mladí mají v porovnání s ostatními věkovými kategoriemi nejvíce volného času. Obě taneční skupiny navštěvují spíše vzdělanější zástupci; dvě pětiny respondentů byly vysokoškolsky a tři pětiny středoškolsky vzdělaní. Kvůli nejvyššímu počtu tanečnicků mezi 20. a 30. rokem života můžeme zároveň díky dotazu na vzdělání soudit, že nejaktivnější a nejdominantnější skupinu tvoří studenti. Tato „míra vzdělanosti“ byla na obou scénách velmi vyvážená. Ve shrnutí by se dalo říci, že tanec, stejně jako například divadlo, patří mezi vysokou kulturu; tedy něco, co splňuje určité estetické normy a odpovídá ideálům současných vzdělanců. Jedná se o další analyzovaný výsledek, který pro mne byl překvapující. Před rozdáním dotazníků jsem usuzoval, že českou taneční komunitu budou tvořit starší jedinci, ale tato hypotéza se nepotvrdila. Nejen pro tango je tato skutečnost bez pochyby pozitivní, jelikož nejstabilnější zájem o tanec se nachází v nové generaci.

Onu míru vzdělanosti jsem zkoumal i z pohledu tance jako takového a lze konstatovat, že polovina dotázaných má s tanci větší či menší zkušenost. Zároveň ale není překvapivé, že nejčastěji se míra vzdělanosti vztahovala „pouze“ k návštěvnosti kurzů. Tuto variantu zvolila třetina z oné poloviny. Méně respondentů pak bylo spjato se základními uměleckými školami a ještě méně s konzervatořemi či s akademií múzických umění. Zbytek tedy tvoří druhá skupina, která nevedla žádnou taneční zkušenost. Abychom nehovořili pouze o abstraktních číslech, uvedeme si konkrétní počet respondentů, který činí 270. Tolik lidí z našeho celkového počtu 474 tančí i bez předchozí zkušenosti. Co se týče této poloviny, tak 164 lidí navštívilo tango-událost a to je rozhodně uspokojivé číslo. Číslo, které do jisté míry dokazuje, že tango není takzvaně mrtvé a svoji popularitu si stále drží. Více tanečně vzdělaných jsme našli v divadle Ponec, ale

jak již bylo zmíněno výše, co je pro náš výzkum stěžejnější jsou amatéři, nikoliv taneční profesionálové.

Další otázka výzkumu se týkala povolání respondentů, na což jsme v malé míře již narazili v předchozích odstavcích. Nejčastěji chodili tančit studenti, ale na pomyslné druhé místo se zařadili jedinci zaměstnaní ve veřejné sféře. Nejmenší vzorek tvořili nezaměstnaní dotázaní.

Poslední otázka měla odhalit, jestli jsou tanečníci ochotni za tanečními událostmi dojíždět, nebo nikoliv. Jelikož se nejvíce tanečních událostí odehrává v Praze, Pražané tvořili zároveň i nejpočetnější skupinu. Je zde nutno podotknout, že respondenti v dotazníku nebyli tázáni na místo pobytu v pravém slova smyslu, ale na nejčastější místo pobytu během týdne. Rozdíl spočívá například u nejpočetnější studentské kategorie. V Praze je totiž nemalé procento dojíždějících studentů, nebo studentů žijících na kolejích či jiných ubytovacích zařízeních. Když jsme s pomocí Reginy Hofmanové sestavovali dotazník, byl původní plán prozkoumat pouze území Prahy. Jelikož jsem se nakonec v průběhu sbírání dat rozhodl rozšířit obzory i o mimo pražské taneční události, otázka se stala méně relevantní a v zásadě i nezpracovatelná. Nešlo z ní totiž vyvodit žádné konkrétní výsledky i kvůli tomu, že moderní tance jsem navštívil skutečně pouze v Praze a vzorek by pak nebyl věrohodný. Tuto poslední odpověď, byť získanou prakticky od všech dotázaných, jsem tedy nikterak neanalyzoval.

8.2. Profil tanečníka tanga

V této a následujících kapitolách se pokusíme vytvořit jakýsi generický profil typického tanguera a typického tanečníka soudobých tanců. Jsem si vědom toho, že se mezi tanečníky tanga najdou výjimky a není proto možné zcela dogmaticky generalizovat, ale na základě odpovědí v dotaznících jsme schopni nalézt nejčastěji se vyskytující podobnosti, které nám umožní tento přehled vytvořit.

Hned první informaci, kterou nám dotazník poskytl, aniž bychom se podívali na jeho odpovědi, byla míra návratnosti. Po celou dobu jsem pracoval přibližně s 251 dotazníky od tangueros. Výrok *přibližně* používám proto, že přesně tolik dotazníků bylo použito k analýze, přesto se mohlo stát, že odpověď na některou otázku chyběla. Proto se ostatně v každé otázce zpracovával jiný počet respondentů, i když je třeba říci, že toto číslo kolísalo maximálně v rámci deseti odpovědí a tento rozdíl je tedy z hlediska hodnocení dotazníku nepodstatný. Nejvíce nevyplněných polí obsahovala otázka na věk. Nevím, zda se lidé, i přes anonymní charakter dotazníku, nechtěli se svým věkem svěřovat, nebo jestli tuto otázku přeskočili nedopatřením. Musím totiž zpětně uznat, že grafická podoba a poloha této otázky nebyla použita nejšťastněji a je proto možné, že si jí respondenti nevšimli.

Nicméně podíváme-li se na celkové číslo 251 analyzovaných dotazníků, musíme zmínit, že se jedná pouze o 66 % ze všech rozdaných dotazníků. Pro lepší představu, dotazníků bylo rozdáno 379 a 128 se nikdy nevrátilo, nebo se vrátily prázdné či nepoužitelné. Při postupném hodnocení jsem narazil na skutečnost, že mi vždy chybělo nejvíce dotazníků na pražských událostech, nicméně daná skutečnost nemá vliv na účely našeho dotazníku není žádný pádný důvod, proč se těmto odchylkám věnovat. V závěru však můžeme říci, že tangueros nebyli příliš aktivní při šíření „svého“ tance. S těmito slovy jim byl totiž dotazník rozdáván. „Stanete se součástí vysokoškolského výzkumu, který má za cíl rozšířit povědomí o tanci, který všichni přítomní máte s největší pravděpodobností rádi; tango. Jinak předpokládám, že byste tu dnes večer nebyli.“

Kdybychom tedy měli popsat onen profil typického tanguera, jednalo by se o osmadvacetiletou ženu, která prošla nejrůznějšími tanečními kurzy. I proto u ní bude převažovat názor, že tančit tango je spjaté s estetickou stránkou, je ladné, elegantní a oproti novodobým tancům není ani strnulé. Pro výběr události pro ni nebude hrát roli jméno choreografa, půjde si zatančit vždy tam, kde se jí líbilo a na pořádajícího nebude brát ohledy. Zároveň tomu tak je proto, že se s hlavními aktéry či protagonisty večera nikterak osobně nezná. Soudobé tance navštěvovat nebude, a to i přes to, že ji nepříjdu nudné. Naopak, myslí si o nich, že jsou svým způsobem zajímavé.

8.3. Profil tanečníka soudobých tanců

Stejně jako v předchozí kapitole, kde jsme hodnotili míru návratnosti rozdaných dotazníků, i v tomto případě se jednalo o první analýzu, která se dala zpracovat. Čím menší vzorek respondentů, tím větší by měla být procentuální návratnost, protože jinak bychom nepracovali se spolehlivými výsledky. Například, když bychom pracovali pouze se vzorkem 5-20 lidí, pro plnohodnotnou analýzu bychom potřebovali alespoň 80 % vrácených dotazníků.⁷⁰ Avšak Jiří Mareš, zástupce vedoucího Ústavu sociálního lékařství na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové, doporučuje vždy mnohem vyšší číslo. V našem případě, kde se pracovalo se vzorkem téměř pětikrát přesahujícím hranici stovky respondentů, stačila k uspokojivé analýze pouhá 50 % návratnost.⁷¹

Tuto hranici překonali i tangueros, ale ti na druhou stranu nepřekonali doporučenou hranici, kterou Mareš stanovuje na 75 %. Stejně tvrzení však neplatí o tanečnicích soudobých tanců. Ti tuto mez překonali s relativním přehledem, jelikož návratnost dotazníků rozdaných v divadle Ponec činila celých 85 %. V konkrétních číslech jsme se pohybovali na rozdaných 263 dotaznicích a vrácených 223, tedy pouze 40 dotazníků se k následnému zpracování nevrátilo. Díky této nevyváženosti obou tanečních scén jsme měli možnost pracovat a porovnávat prakticky stejný počet respondentů na obou scénách. Výsledky bychom poté museli analyzovat jinými kroky, díky tomuto výkyvu to však nebylo nutné.

Lze pouze spekulovat, proč tomu tak je, a jak je možné, že byli „ponečáci“ v odevzdávání tolik aktivní. Ale jelikož byly dotazníky rozdávány za doprovodu stejné věty a stejného prohlášení jako na událostech tanga, dalo by se soudit, že tanečníci soudobých tanců mají pocit, že „jejich“ tanec musí být více propagován. Kvůli charakteru soudobých tanců, které jsou diverzifikovanější než tango, vytvoření generického profilu tanečníka nebylo tak jednoznačné, ale přesto si můžeme udělat prototypní představu.

Shodně jako v případě tanga, i zde se budeme bavit o typickém tanečnickovi jako o ženě. Je o pár let mladší; jedná se tříadvacetiletou, tanečně vzdělanou, umělkyni. Její postoj k tradičním tancům je velmi shovívavý a tolerantní, i přestože preferuje tance soudobé. Od tance toho zdaleka nečeká tolik, jako typický tanguero. Myslí si, že tanec rozhodně nemá být žádná velkolepá podívaná, ale uznává, že soudobý tanec není pro

⁷⁰ MAREŠ, J. 2006. *Manuál pro tvůrce a uživatele studentského posuzování výuky*. Praha: Karolinum, s. 19.

⁷¹ Tamtéž, s. 21.

každého. Toto poslední stanovisko dokazuje i skutečnost, že tanečníci soudobých tanců bývají v porovnání se skupinou tanečně vzdělanější a tudíž ty zasvěcenější.

Touto komparativní metodou jsme získali lepší představu o našich respondentech a možnost nahlédnout do všeobecných preferencí a charakteristik jednotlivých skupin. Odkážeme-li se zpět na první kapitoly této práce, zjistíme, že tango od doby svého vzniku prošlo velkou změnou. Zatímco dříve, kdy kvůli nedostatku žen v přístavních městech spolu tančili převážně muži, dnes mu dominují ženy. Také víme, že dříve, kdy tango vyjadřovalo skrze své kroky a hudbu i boj, dnes se soustředí jen na motiv sexuality. Dalším vývojem prošlo tango i v případě samotných tanečníků. Dříve v počátcích, kdy tango tančili zástupci nejnižších společenských tříd, jsme se posunuli k volnočasové aktivitě, které se věnují spíše lidé vzdělaní. Nicméně popularita je to, co si toto argentinské kulturní dědictví udrželo. A jak ukazuje náš výzkum; nejen že si popularitu udrželo, ale dokonce si ji zvýšilo. Rok 2021, tedy rok, ve kterém tato práce vznikala, byl poznamenán mnoha zákazy věnovat se tanci, zdá se ale, že tato skutečnost naopak chuť tančit pouze zesílila. Snad všichni pořadatelé všech tanečních událostí, které jsem navštívil, tento trend potvrdili. Nezbyvá jen doufat, že se bude taneční komunita stále rozrůstat a že si tango i nadále svoji roli na taneční scéně udrží.

9. Výzkum z roku 2004

Když jsem uváděl, že se o podobný výzkum nikdo zatím nepokusil, nebyla to zcela pravda. V roce 2004 a následně o čtyři roky později se katedra tance na AMU rozhodla se sociologií tance pracovat. Nejednalo se však o sociologii věnující se aktivní složce taneční scény, nýbrž pouze její složce pasivní, tedy divákům. První pokus v roce 2004 skončil neúspěchem i možná proto, že bylo sesbíráno jen velmi malé množství dat k analýze. Druhý pokus, který vedla Daniela Zilvarová, dnes pracující jako redaktorka internetového časopisu *Taneční aktuality.cz*,⁷² byl již úspěšný. Podobnost s touto prací je však pouze na velmi fádňní úrovni. Nejenže Zilvarová nezkoumala tanečnický, ale také se nevěnovala argentinskému tangu. Její výzkum spočíval v porovnání diváků dvou tanečních scén, ale věnovala se soudobým tancům a baletu.

Práci ve výsledku tedy nezmiňuji kvůli její případné podobnosti, ale z dvou zcela jiných důvodů. Za prvé proto, že o tomto výzkumu mě informovala sama Regina Hofmanová. A za druhé, že jsme se tímto výzkumem inspirovali v přípravě dotazníkových otázek. Na jedné straně skupině tanguero a nikoliv baletákům, a na straně druhé tanečnickům a nikoliv divákům. Padl návrh získaná data mezi sebou porovnat, ale to bychom v práci nabrali nežádaného směru. Cílem totiž nebylo porovnat jednotlivé aktéry mezi sebou, ale na základě jejich výpovědí stanovit jednoznačný výsledek o tom, jestli je tango stále tím dominantním tancem, jako tomu byl v předchozích letech.

Z toho důvodu naopak nebyly použity otázky zjišťující politickou orientaci respondentů, nebo například jejich výši platu. Zároveň byly vyjmuty výroky ohledně důvodů návštěvnosti jednotlivých událostí a podobně. Naopak na úvod dotazníku přibyla otázka ptající se na aktivní věnování se tanci. Neměl jsem v zájmu zjišťovat již prozkoumanou oblast, ale ukázalo se, že prakticky všichni návštěvníci divadla Ponec měli s tancem i osobní aktivní zkušenost, takže se dá tvrdit, že v rámci soudobých tanců byla zkoumána velmi podobná skupina lidí, jako v roce 2008. Dokazují to i výsledky, které se od sebe nijak drasticky neliší. Přesto se bavíme o změně komunity v rámci třinácti let a je proto pochopitelné, že se přeci jen výsledky liší. Nejmarkantnější rozdíl je ten, že odpovědi z prvotního výzkumu jsou daleko kritičtější vůči baletu, než jsou v aktuální práci vůči tangu.

Nicméně cítím povinnost vyjádřit k tomuto výzkumu jistou polemiku. D. Zilvarová vypracovala veškeré analýzy na základě dotazníků z pouze jedné baletní inscenace; konkrtně Romea a Julie. Sice data sbírala na dvou různých provedeníh tohoto

⁷² ZILVAROVÁ, Daniela. *Sociologie tance. Rozdílnosti publika klasické a alternativní taneční scény*. 28.7.2008

představení, ale myslím si, že zkoumaný vzorek respondentů tím pádem nemohl být zcela určující. Díky velké kapacitě Národního divadla, kde výzkum uskutečila, měla dostatečný počet dotazníků, ale jen z úzkého spektra všech potenciálních návštěvníků. Abychom se tomuto problému v naší práci vyhnuli, navštívili jsme čtyři zcela odlišné taneční události soudobých tanců a několik různých tango-událostí.

10. Závěr

Tato diplomová práce vznikla za účelem zjistit, jaké postavení tango drží na české taneční scéně. Porovnali jsme ho s moderními tanci a na základě rozdílnosti obou těchto tanečních scén jsme vytvořili jistý generický prototyp tanečníka charakteristický pro obě taneční skupiny. Veškerá získaná data pak byla podrobně probrána a stanovená hypotéza, že relevance tanga v konkurenci soudobých tanců upadá, byla na základě analýzy vyvrácena. Rád bych se v této kapitole ještě zaměřil na „bílá místa“, která celou práci provázela a provází. Bílá místa, jež by bylo možné v budoucnu zaplnit a zároveň navrhnout, jakým způsobem postupovat. Jelikož tato diplomová práce přerušila několikaleté vakuum, ve kterém se v České republice sociologie tance nacházela, je zde mnoho prostoru k dalším krokům a výzkumům.

I přes to, že jsem v průběhu práce uvedl, že sebraný vzorek všech respondentů přesáhl čtyřnásobek původního plánu, jednalo se pochopitelně jen o nepatrný vzorek na české taneční scéně. Nesmíme totiž opomenout ani skutečnost, že dotazníků bylo rozdáno celkem 642, ale ke zpětnému zpracování se mi jich vrátilo jen 474, tudíž odpovědi a názory více než 150 lidí zůstaly nezodpovězené. V rámci našeho počtu respondentů se tedy jedná o 26 %, tedy o celou čtvrtinu lidí, kteří by určitě mohli svými odpověďmi výsledky zamíchat. A to se nebavíme o tom, že by se rozdalo a zpracovalo jednou tolik dotazníků, než doposud.

Musím ale s přesvědčením říci, že pro širší, hlubší a rozsáhlejší výzkum by bylo potřeba dalších zadavatelů a zároveň i větší finanční podpora. Pouze náklady spojené s rozdáváním dotazníků nebyly zanedbatelné. Připraveno bylo celkem 700 dotazníků po třech stránkách, tudíž tiskem muselo projít přes 2000 stran. Zároveň ke každému dotazníku musela být k dispozici tužka či propiska, které se s dotazníky do krabice vracely jen zřídkakdy. Naštěstí mě v této záležitosti podpořilo město Dobruška, které mi poskytlo propagační tužky zdarma. Výdaje za přípravu dotazníku však byly v rámci celého rozpočtu tou nejmenší položkou. Nemalé finance musely být vynaloženy i na dopravu. Pouze malé procento událostí se odehrávalo v okolí Plzně, a jelikož výzkum neprobíhal online, byla potřeba po tanečních událostech dojíždět.

Žádná z těchto událostí neprobíhala zdarma. I když se v průměru vždy jednalo pouze o stokorunu, na konci léta se peníze za vstupy také vyšplhaly vysoko. V neposlední řadě se nesmí opomenout ani důležitý výdaj v podobě času. Čas strávený pouze touto „rozdávací složkou“ se rovnal dvouměsíční intenzivní práci. Proto a i z dalších důvodů si myslím, že číslo dotazníků pohybující se kolem pěti set, je maximální číslo, které může jedinec bez pomoci či podpory zvládnout.

Kdyby existovala kapacita a prostor se výzkumu dále věnovat, dalo by se zaměřit na mnohé nezodpovězené otázky, které vznikly i při analýze této studie. Například se zaměřit více na důvod a motivaci, proč jsou různí lidé na dané události přítomni. V rámci analýzy totiž tvořili muži jakýsi mikrosvět, který by bylo nesmírně zajímavé prozkoumat. Z předchozích kapitol víme, že bylo zpracovááno pouze 130 „mužských“ odpovědí a právě jejich odpovědi nejčastěji tvořily relativní výkyvy v grafech. Nejvíce se projevovaly u baterie opačně laděných výroků, protože se k tanci vyjadřovali výrazně kriticky. Celkově fenomén maskulinity by se dal zkoumat podrobněji.

Z prvních kapitol, kde se věnuji i tanci ve spojitosti s hudbou, víme, že hudba tvoří nedílnou součást v utváření tance jako takového. Tudíž dalším krokem kupředu v prohloubení poznání problematiky tanga by mohlo být přidání otázek s odkazem na tuto mimo pohybovou složku tance. Relevance hudby by totiž konkrétně v našem případě mohla hrát silnou roli, protože moderní tance často hudbou vůbec doprovázeny nejsou. Naopak tango by se například bez tónu milongy tančilo jen stěží.

Práce mě po mnohých stránkách velice obohatila. Získal jsem díky ní obrovské zkušenosti nejen se sbíráním dat a zároveň mě potěšilo, že se moje hypotéza nepotvrdila a že se prokázalo, že tento argentinský tanec nadále pozitivně ovlivňuje českou taneční scénu. Při rešerši jsem narazil i na mnoho argentinských lektorů tance, kteří se tangu v Praze věnují. Nemůžeme tedy říci, že Argentina svoje stopy v České republice zanechává pouze v podobě umění, ale také v podobě osobních kontaktů skrze konkrétní lidi. Data naznačují, že zájem o tango i nadále poroste.

Resumé v českém jazyce

Tanec se dá zkoumat z mnoha jiných pohledů, než jen z jeho pohybové stránky. Ať už si vybereme jakoukoliv metodu, budeme se pohybovat na téměř neprozkoumaném poli. Existuje mnoho oblastí, které se mu věnují. Vedle antropologie, filosofie nebo například etnologie tance, stojí i sociologie. Právě sociologie tance je ústředním tématem této práce. Dovoluje nám totiž z různých úhlů pohledů nahlédnout do mnoha sfér, které byly dlouho mezi sociálními vědami opomíjeny. Konkrétně se budeme věnovat aktivním protagonistům – tanečnickům – kteří jsou součástí jistého mikrosvěta, do jehož nitra také pronikneme.

Ve světě, a převážně ve Velké Británii, existují výzkumy na toto téma od 80. let 20. století, přičemž přední autoritou v oboru je britská tanečnice a socioložka tance Helen Thomasová. Avšak na území České republiky mnoho takových publikací nevzniklo. Najdeme-li nějaké práce věnující se sociologii tanci, narazíme téměř vždy jen na práce všeobecného, popularizačního charakteru. Jinými slovy, tyto publikace pohlíží na tanec jako celek a tanečníci tvoří jakousi jednotnou komunitu reprezentující se navzájem.

Nicméně pokud se zamyslíme, kolik existuje nejrůznějších tanečních stylů, snadno usoudíme, že jednotlivé žánry nelze generalizovat do jednoho. Zástupci klasických tanců tvoří zcela odlišnou skupinu, než například milovníci moderních tanců. Rozdíl nespočívá pouze v taneční hudbě, ale například také ve formě dresscodu, který se k daným stylům pojí. Tato odlišnost mezi jednotlivými skupinami je zásadní, protože se díky ní od sebe můžou tance vymezit. My se na dané rozdílnosti v práci také zaměříme a na jejich základech vytvoříme jistý generický profil tanečnicka tanga.

K analýze bylo nasbíráno celkem 474 dotazníků, které byly rozdávány na jednotlivých tanečních událostech. Byla použita metoda nekontrolovaného samosběru, kterou jsem považoval za časově a logisticky nejefektivnější. Názory a odpovědi tanečnicků vedly k potvrzení či vyvrácení hypotézy, že tango v náporu veškerých moderních tanců ztrácí své dominantní postavení na taneční scéně, a že jeho význam upadá i co se popularity týče.

Zástupci reprezentující vzorek moderních a soudobých tanců byli osloveni na tanečních událostech odehrávajících se v divadle Ponec. S tangueros, neboli tanečníky tanga, jsem se dále setkal na nejrůznějších tanečních událostech zasvěcených tomuto argentinskému tanci. Ptal jsem se na jednotlivé názory vztahující se k tangu a soudobým tancům, ale také na pohlaví, věk, či taneční vzdělání respondentů. Všechna získaná data jsou později pomocí grafů analyzována; pohlaví nám pomůže vytvořit ucelenou představu o mužské a ženské roli v tanci, věk naopak o popularitě tanců napříč generacemi a taneční

vzdělání je zásadní pro zjištění, jaký je na české taneční scéně poměr mezi amatéry a profesionály. Jelikož záměrem tohoto výzkumu je odhalit, do jaké míry tango ovlivňuje taneční scénu v tuzemsku, k tomuto účelu je profesionální scéna shodně relevantní, jako ta amatérská.

Summary in English

The dance can be studied from many other perspectives than just from its movement side. But whatever method we choose, we will be moving in an almost unexplored field. One of the least explored areas is without a doubt the sociology of dance, and this is what we will focus on in this diploma thesis.

In the world, and mostly in the UK, there has been research on the subject since the 1980s, with Helen Thomas as the leading authority in the field. But not many publications were published in the Czech Republic. If we find some works devoted to the sociology of dance, we will almost always come across them from a general point of view. In other words, they look at dance as a whole, and the main protagonists - the dancers - form a kind of unified community representing each other.

It is not courageous to say that dancers cannot be looked at in a generalizing way. Representatives of classical dances form a completely different group than, for example, lovers of modern dances. However, in our work, we carefully monitor this duality and distinguish between different groups of dancers; something that is not customary in works of a similar type.

A total of 474 questionnaires were collected for analysis, which were distributed at individual dance events. The method of uncontrolled self-collection was used, which I considered to be the most time and logistically efficient. The whole research consisted of confirming or refuting the hypothesis that tango, in the onslaught of all modern dances, is losing its dominant position on the dance scene, and that it is also declining in terms of popularity.

Representatives representing a sample of modern and contemporary dances were addressed at dance events taking place at the Ponoc Theater. I met tangueros, or tango dancers, at various dance parties dedicated to this Argentine dance. I asked about individual opinions about one or the other scene, but also about the gender, age or dance education of the respondents, so that the obtained data could be analyzed more clearly later.

As this scientific field is an unexplored discipline, our thesis not only serves to obtain an answer to the question, but the created dance profile of the respondents representing the individual group, can also help in further and deeper research in this area.

In order to get into the "Argentine context", the first chapters are devoted to a brief history of tango, not only in Argentina but also in this country.

Bibliografie

- ÁLVARES, Hugo; KLEIMAN, Martín; MENDOZA, Daniel; WEISSEL, Marcelo. *Cuaderno de arqueología del tango en la Boca y Barracas*. GCABA, Buenos Aires, 2011.
- BANCHS, Enrique. *La urna*. Fundación BBVA, 2013. ISBN 8492705248.
- BASS, Eduard. *Cirkus Humberto*. Omega, 2017. ISBN: 978-80-7390-612-2.
- BENKO, Vladimír. *Araneum Bohemicum Maximum, verze 15.04*.
- BOČEK, Jaroslav. *Ruské tango aneb Milenka bodygárdova*. 2000. ISBN: 80-85637-405.
- BRONEC, Michael. *Žoldněři fantasie: Tango s upírem*. Straky na vrbě, 2010. ISBN: 978-80-87364-07-9.
- CARRIEGO, A. M. *Medellín, tango y fantasmas*. Medellín, 2010.
- CIGÁNEK, Jan. *Úvod do sociologie umění*. Obelisk, 1972.
- CONDE, Óscar. *Lunfardo. Un estudio sobre el habla popular de los argentinos*. Aguilar, 2011. ISBN 9870417620.
- ČAPEK, Karel. *Život a dílo skladatele Foltýna*. Městská knihovna (Praha), 2018. ISBN: 978-80-7532-902-8.
- GARDEL, Carlos. *Mi noche triste*.
- GREMLICOVÁ, Dorota. *Sociální funkce tance v moderní době. Menuet kontra valčík*. Praha, 2004.
- GROSSCHMID, Pablo; ECHEGOYEN Cristina. *Diccionario de regionalismos de la lengua española*. Juventud, Barcelona, 1997.
- HRABAL, Bohumil. *Městečko, kde se zastavil čas*. Mladá fronta, 2007. ISBN: 978-80-204-1361-1.
- HRABAL, Bohumil. *Pábitelé*. Mladá fronta, 2006. ISBN: 80-204-1543-2.
- CHALUPNÝ, Emanuel. *Sociologie – Skladba (statika)*. Emanuel Chalupný, Praha, 1941.
- JAKOUBKOVÁ, Alena. *Poslední tango s Carmen*. 2012. ISBN 978-80-243-4894-0.
- JORDANES. *Gótské dějiny / Římské dějiny*. Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0744-9.
- KOHOUT, Pavel. *Tango mortale*. Městská knihovna (Praha), 2020. ISBN: 978-80-274-0915-0.
- KOTLETA, František. *Poslední tango v Havaně*. Epoque, 2018. ISBN: 978-80-7557-133-5.
- KRATOCHVIL, Jiří. *Noční tango*. Městská knihovna, 1999. ISBN: 978-80-274-1041-5.
- LANDSFELD, Zdeněk. *Technika standardních tanců*. Jiří Plamínek, Praha, 1999. ISBN80-238-4726-0.
- LUCENA CAYUELA, Núria. *Diccionario General de la Lengua Española*. Larousse Editorial, 2006. ISBN8483328356.
- LYNNE HANNA, Judith. *Patterns of dominance: men, women, and homosexuality in dance*. Cambridge University Press, 1987.
- PINSÓN, Néstor. *El alma que canta*.

- ROSSI, Vicente. *Cosas de Negros*. 1926.
- THOMAS, Helen. *Dance, Modernity and Culture*. Routledge, 1995. ISBN 9780415087940.
- UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda 1870-1918 – od valčíku po tango*. Olympia, 1997. ISBN: 80-7033-463-0.
- VANĚK, Jan. *Pohřební tango*. Pražská vydavatelská společnost, 1998. ISBN: 80-7250-067-8.
- VEGA, Carlos. *Estudios para los orígenes del tango argentino*. Universidad Católica Argentina, Buenos Aires, 2016. ISBN 978-987-620-310-4.
- ZÍBRT, Čeněk. *Jak se kdy v Čechách tancovalo*. SNKLHU - Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960.

Elektronické zdroje

- Český svaz tanečního sportu. *Katalog figur*. 08.05.2017 [online]. 2009 csts.cz [cit. 2021-08-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.csts.cz/cs/Files/GetFile/2013>>.
- Dance central. *Brush Tap*. [online]. 2014 dancecentral.info [cit. 2021-08-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.dancecentral.info/ballroom/international-style/tango/brush-tap>>.
- Dance central. *Back open promenade*. [online]. 2014 dancecentral.info [cit. 2021-08-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.dancecentral.info/ballroom/international-style/tango/back-open-promenade>>.
- Dance central. *Four step change*. [online]. 2014 dancecentral.info [cit. 2021-08-26]. Dostupné z WWW: <<https://www.dancecentral.info/ballroom/international-style/tango/four-step-change>>.
- Real academia española. *Tango*. [online]. dle.rae.es [cit. 2021-09-22]. Dostupné z WWW: <<https://dle.rae.es/tango>>.
- Uruguay digital. *Montevideo – Unesco*. [online]. 2012 yumpu.com [cit. 2021-09-21]. Dostupné z WWW: <<https://www.yumpu.com/en/document/read/6624305/montevideo-unesco>>.
- Unesco. *Tango*. [online]. 2008 ich.unesco.org [cit. 2021-10-20]. Dostupné z WWW: <<https://ich.unesco.org/en/RL/tango-00258>>.
- HOUSKOVÁ Anna. *Druhý břeh západu*. Mladá fronta, Praha 2004. ISBN 9788020411396.
- PAVEL, Jan II., Biskup.. *Fidei Depositum*. [online]. 2000 web.katolik.cz [cit. 2021-10-20]. Dostupné z WWW: <<http://web.katolik.cz/feeling/library/KKC.pdf>>.

Slovníček pojmů

Boca de Riachuelo - Městská čtvrť, část Buenos Aires, hlavního města Argentiny.

Cantigas - Středověká monofonní píseň, charakteristická pro galicijsko-portugalskou lyriku.

Český národní korpus - Český národní korpus je akademický projekt založený v roce 1994 při FF UK a spravovaný Ústavem Českého národního korpusu. Jeho cílem je sys-te-ma-ticky mapovat češtinu a další jazyky ve srovnání s ní.

Dance battle -Způsob soutěže (porovnání tanečníků) typický pro Hip Hop.

Divadlo Ponoc - Především taneční divadlo zaměřené na moderní scénický tanec a jemu příbuzné druhy umění.

Drescode - Výraz pro pravidlo upravující způsob oblékání a obouvání k určité příležitosti.

Juan Domingo Perón - Byl argentinský politik a prezident, po němž je pojmenovaný politický směr v Argentině.

Lunfardo - Lunfardo je žargon, který vznikl a vyvinul se na konci 19. a na počátku 20. století v nižších třídách v Buenos Aires a odtud se rozšířil do dalších měst v okolí, jako je okolí Greater Buenos Aires, Rosario a Montevideo.

Milonga - Lidový tanec pocházející z Argentiny. Typem kroků je podobný argentinskému tangu jen je rychlejší.

Pogo - Tanec, který vznikl na konci 70. let 20. století jako vzdor proti diskotékové kultuře.

Rio de la Plata - Rozlehlý estuár rozkládající se při východním pobřeží Jižní Ameriky.

Soudobý tanec – Někdy nazýván jako moderní scénický tanec, nebo také anglicky Contemporary dance, je moderní výrazový tanec, který je vzhledem ke své technické podobnosti přirovnáván k modernímu tanci a baletu. Je velmi nepředvídatelný a zcela odlišný od ostatních tanců.

Španělská královská akademie - Po několika staletích vývoje španělského jazyka nejen na Iberském poloostrově, ale i v latinskoamerických zemích byla v roce 1713 založena Španělská královská akademie, neboli Real Academia Española (RAE), aby sjednotila a ustálila jazykové zvyklosti, zejména gramatiku, slovní zásobu a pravopis.

Tango – Standardní, párový tanec, který je tančen v 4/8 (2/4) taktu.

Tangueros – Tanečníci tanga.

Příloha - Dotazník

Vážení tanečníci!

Zúčastněte se výzkumu tanečníků! Velmi nás zajímá Váš názor, a proto Vás prosíme, abyste věnovali několik minut Vašeho času a vyplnili tento dotazník. Poskytnete nám tím cenné informace o Vašem postoji k tanci. Vaše anonymita je zaručena. Při vyplňování postupujte dle uvedených instrukcí.

Děkuji za spolupráci!

Daniel Erhart, student iberoamerikanistiky

POKUD NENÍ UVEDENO JINAK, ZAKROUŽKUJTE 1 ODPOVĚĎ.

O1: Věnuji se aktivně klasickým nebo soudobým tancům? Ano / Ne

O2: Odkud jste se dozvěděl/a o dnešní události?

1. Z tištěných programů
2. Z internetu
3. Z plakátů, letáků
4. Od přátel, známých

NYNÍ ODPOVĚĎ OZNAČTE KŘÍŽKEM DO PŘÍSLUŠNÉHO RÁMEČKU

O3: Pokuste se vzpomenout, jakou taneční událost jste navštívil/a za posledních 12 měsíců?

	Zatím nikdy nenavštívil/a toto divadlo	Nenavštívil/a za posledních 12 měsíců	Navštívil/a 1-3krát	Navštívil/a více než 3krát
Středeční praktilonga	☐	☐	☐	☐
Tangonexion	☐	☐	☐	☐
Kavárna Duše v peří	☐	☐	☐	☐
Divadlo Ponec	☐	☐	☐	☐
Divadlo Archa	☐	☐	☐	☐
Divadlo Alfred ve dvoře	☐	☐	☐	☐

O4: Nyní nás zajímají Vaše zkušenosti, pocity nebo očekávání vztahující se k tangu a k současnému tanci. Zkuste vyjádřit svůj pocit k pojmům pomocí následujících protikladných přídavných jmen. Klad'te si otázky typu: Případá mi tango srozumitelné či nesrozumitelné? Prostřední hodnoty používejte co nejméně.

TANGO

	1	2	3	4	5	6	7	
Srozumitelný	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nesrozumitelný
Blízký	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Vzdálený
Estetický	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Neestetický
Tradiční	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Novátorský
Zajímavý	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nudný
Pro každého	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Pro zasvěcené
Ladný	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Neladný
Mužný	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nemužný
Strnulý	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Uvolněný
Dějový	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nedějový

SOUČASNÝ TANEC

	1	2	3	4	5	6	7	
Srozumitelný	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nesrozumitelný
Blízký	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Vzdálený
Estetický	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Neestetický
Tradiční	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Novátorský
Zajímavý	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nudný
Pro každého	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Pro zasvěcené
Ladný	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Neladný
Mužný	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nemužný
Strnulý	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Uvolněný

O5: Vyjádřete, prosím, do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky.

1. Rozhodně souhlasím 2. Spíše souhlasím 3. Spíše nesouhlasím 4. Rozhodně nesouhlasím

	1	2	3	4
V1: Když se mi taneční událost opravdu líbí, klidně na ni půjdu znovu	☐	☐	☐	☐
V2: Dávám vždy přednost klasickým tancům	☐	☐	☐	☐
V3: Za nejdůležitější považuji v tanci příběh	☐	☐	☐	☐
V4: Nahota interpretů nepatří na parket	☐	☐	☐	☐
V5: Tanec má být hlavně velkolepá podívaná	☐	☐	☐	☐
V6: Rád/a tančím experimentální, novátorské tance	☐	☐	☐	☐
V7: Pro výběr události je pro mě rozhodující jméno choreografa/pořadatele	☐	☐	☐	☐
V8: Tanec je estetická záležitost, pohyb musí být vždy především ladný, elegantní	☐	☐	☐	☐
V9: Lákají mě novinky a neznámé tance	☐	☐	☐	☐
V10: Zním se osobně s protagonisty dnešního večera	☐	☐	☐	☐

O6: Máte nějaké taneční vzdělání (možno označit více odpovědí)?

1. Ne
2. Navštěvuji / navštěvoval/a jsem nějaký taneční kurz
3. Navštěvuji / navštěvoval/a jsem ZUŠ
4. Studuji / studoval/a jsem taneční konzervatoř
5. Studuji / studoval/a jsem tanec na AMU, JAMU

Na závěr vyplňte několik základních osobních údajů, které slouží k hromadnému zpracování dat.

1. Pohlaví
 - a. Muž

- b. Žena
- 2. Zapište číslicí Váš věk: _____
- 3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - a. Základní
 - b. Vyučen
 - c. Středoškolské
 - d. Vysokoškolské
- 4. Jste:
 - a. Student
 - b. Zaměstnanec v soukromé sféře
 - c. Zaměstnanec v jiné sféře (státní, veřejná...)
 - d. Podnikatel / OSVČ
 - e. Nezaměstnaný
 - f. V důchodu
 - g. Jiná kategorie
- 5. Bydlíte po většinu týdne:
 - a. V Praze, či blízkém okolí
 - b. Mimo Prahu

VYPLNĚNÉ DOTAZNÍKY VHOĎTE DO PŘIPRAVENÝCH KRABIC NA CHODBĚ.
DĚKUJI!